

ทั้งวันทั้งคืน หรือติดต่อกันหลายวันหลายคืน เชื่อกันว่าจะรักษาผู้ว่าผีฟ้า หรือผู้ป่วนไม่ให้นายใดจะ
หรือเห็นความชั่วลึกลับในชีวิต การรำผีฟ้าจะมีคนมาลงดูหมิ่นคนดูมหรสพ ส่วนประเพณีส่วย
จะมีการรำแม่แปด หรือรำแม่ละเค็ง ที่มีลักษณะคล้ายการรำผีฟ้า

การลงแขก สังคมแห่งการทำงานหากินสมัยก่อน ที่มีให้สังคมแห่งการทำมาค้า
ขายเช่นทุกวันนี้ สังคมได้สร้างความสามัคคีของการกินแก่ส่วนรวมไว้แก่คนในสังคมสูงมาก การ
ลงแขกจึงเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวศรีสะเกษช่วยกันทำงาน นับแต่การปลูกข้าว การขุดนา
ตามประเพณีอีกสิบสอง กางหาปลา การค้าขาย เกษตรข้าว พวดข้าว ปลูกผัก ทำไร่ เอาหิน
ทำลายวัชพืชในไร่หรือสวน เสริมลำน้ำอาหารเหล้ายามสนุกสนาน พุดคุย ร้องรำ เทลกัลลกัน
ระหว่างลงแขกเพื่อสร้างบรรยากาศและคลายเหน็ดเหนื่อย

ประเพณีโตนดาหรือสารทเขมร คนไทยที่พูดภาษาเขมร จะมีพิธีโตนดา ที่
หมายถึง คา ทาย ที่มีขึ้นในตอนสิ้นเดือนสิบ เพื่อเสริมดวงดวงวิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไป
รับแรมสิบสามค่ำเดือนสิบ ทุกบ้านจะทำขนม ข้าวต้ม ข้าวเหนียว ย่างเนื้อโค กระบือ ไก่ ปลา
ไว้พร้อม เพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ประเพณีนี้เป็นประเพณีใหญ่ที่ชาวไทยเชื้อสายเขมรถือปฏิบัติ
อย่างเคร่งครัดเหมือนคนจีนมีประเพณีตรุษจีน

ปิงเอ้าะเบี๊ยะแคะหรือปิ่นข้าวพระจันทร์ เป็นประเพณีคนไทยพูดภาษาเขมร
ที่บ้านพราน ตำบลขุนหาญ ทำในวันเพ็ญเดือนสิบสอง เพื่อเสี่ยงพาลฟ้าฝนในปีต่อไป รวมทั้ง
เป็นการผ่อนคลายในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวแทนการฉลองกระแจะ

กันตจิมและเจรียง ทั้งสองประเภทเป็นศิลปะการแสดงของคนไทยที่พูดภาษา
เขมร คล้ายกับลำตัดของภาคกลางหรือหมอลำของภาคอีสาน และเป็นพื้นนิยมชมชอบ ๗ กับวงดนตรี
ลูกทุ่งหรือวงหมอลำเพราะมีจังหวะที่สนุกสนานเข้าใจ แม้ว่าผู้ฟังซึ่งเป็นคนต่างภาษาจะฟังคำร้อง
แล้วแปลไม่ได้ก็ตาม

นอกจากนี้ก็ยังมีการละเล่นของเด็กและผู้ใหญ่ เช่น การรำ มีหมอลำคู่ หมอลำ
ชิงคู่ หมอลำหมู่ หมอลำเพลิน หมอลำซิ่ง การรำนึ่ง การเล่นเตย การเล่นหมากเก็บ การเล่น

งค เล่นซ่อนหา เล่นชิงช้าโยโย่ การเล่นไม้หึ่ง การเล่นหมากเลื่อม การเล่นแกว่งไหวน การทำว่าว
ละบุญบุญ เป็นต้น

11. ศาสนา

จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมาตั้งแต่
โบราณกาล หลักฐานปรากฏจากการก่อสร้างเจดีย์วัดบ้านโนนแกด และพระธาตุต่าง ๆ เช่น ธาตุ
บ้านเมืองจันทร์ มาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 ต่อมาอิทธิพลของศาสนาฮินดูหรือศาสนาพราหมณ์
ลัทธิไศวณิกาย ที่มีบิณฑุพระอิศวรผู้เป็นใหญ่ ได้แพร่หลายเข้ามาในจังหวัดศรีสะเกษ มีการก่อสร้าง
ปราสาทหินเพื่อเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาฮินดู มากมาย แม้ประชากรชาว
จังหวัดศรีสะเกษ ได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชน แต่ชนชั้นรชนนิยมประเพณีที่มีอยู่ก็เชื่อในความ
เชื่อในลัทธิต่าง ๆ เช่นลัทธิพราหมณ์ การนับถือภูติผีปีศาจและวิญญาณบรรพบุรุษ เป็นต้น

ในลัทธิศาสนาพุทธในจังหวัดศรีสะเกษ ให้รวมนิยมการปกครองคณะสงฆ์แบบ
อวช พระภิกษุที่เป็นพระเถระผู้ใหญ่ได้รับการสถาปนาโดยชุมชนร่วมกับผู้ปกครองทางการเมือง
(ระคนำ) เป็นพระสังฆา พระราชา พระญาณครู พระหลักคำ พระลูกแก้ว พระยอดแก้ว (พระสังฆราช)
ตามลำดับ แต่เมืองศรีสะเกษเป็นหัวเมือง จึงมีพระเถระชั้นสูงสุดคือ พระหลักคำประจำเมืองทำ
การปกครองคณะสงฆ์ในเมือง เช่น เจ้าคณะใหญ่เมืองขุขันธ์ เมื่อ พ.ศ. 2435 คือพระหลักคำสุต
เจ้าคณะแขวงขุขันธ์ เมื่อ พ.ศ. 2446 คือพระหลักคำ กุศล ผู้ปกครองสงฆ์เมืองศรีสะเกษ เมื่อ พ.ศ.
2405 คือพระหลักคำ (โง) เป็นต้น ส่วนพระภิกษุธรรมดาจะเรียกว่าจ้ว หรือเจ้าหัว หรือหม่อม
เมื่อมีพรรษามากขึ้นก็จะผ่านพิธีพัดธงตั้งที่กล่าวมาแล้ว

ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นทำการปกครองคณะสงฆ์แบบไทย คือ เป็นพระภิกษุ
เจ้าอธิการ พระครูชั้นต่าง ๆ พระราชาคณะชั้นต่าง ๆ สมเด็จพระราชาคณะ และสมเด็จพระ
สังฆราช ในที่สุด โดยแบ่งการปกครองเป็นวัด ตำบล อำเภอจังหวัด ภาค ทบ และมหาเถร
สมาคม มีเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะทบ
และมหาเถรสมาคม ทำการปกครองดูแลตามลำดับ มีพระเถระดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด
ขุขันธ์และจังหวัดศรีสะเกษ ตามลำดับดังนี้

1. พระครูธรรมจินตามหานุณี (หลักคำสุต) เจ้าคณะใหญ่เมืองขุขันธ์

2. พระครูธรรมจันทามหานี (นุศ โศคนรงค์) เจ้าคณะเมืองสุโขทัย
3. พระหลักคำ (โธ) พระหลักคำประจำเมืองศรีสะเกษ
4. พระหลักคำ (หงส์) พระหลักคำประจำเมืองศรีสะเกษ
5. พระครูธรรมจันทามหานี (เดช) เจ้าคณะเมืองสุโขทัย
6. พระครูสมุทธารมย์มัยมกิจ(พระหลักคำอุบล) เจ้าคณะแขวงกลางศรีสะเกษ
7. พระชินวงศ์จารย์ (กิม) เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ

ต่อมาได้มีการแยกนิกรเป็นมหานิกายและธรรมยุติกนิกาย เจ้าคณะจังหวัดผ่าน
มหานิกายมีดังนี้

๕. พระเทพมุนี แสน ปุณฺณวชิโร เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ
 ๖. พระราชวรณฺวที (วิบูลย์) เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ
- ส่วนเจ้าคณะจังหวัดผ่านธรรมยุติกนิกายมี ดังนี้
๕. พระราชคุณาภรณ์ (ดาว ปุณฺณโช)
 ๖. พระชินวงศ์จารย์ (พุทธ ฐานิโย)
 10. พระญาณวิเศษ (ศรี สุตมฺโม)
 11. พระศาสนสิลก (นพวง ชันติโย)
 12. พระศาสนสิลก (ปาน จัญโญ)
 13. พระญาณวิเศษ (เทียง ปภาโต)

นับถึง ปี 2540 จังหวัดศรีสะเกษมีวัดทั้งสิ้น 964 วัด ที่พักสงฆ์ 459 แห่ง วัด
ธรรมยุติกนิกาย 61 วัด วัดมหานิกาย 913 วัด พระอารามหลวง 2 วัด คือวัดหลวงสุโขทัยธรรม
ธรรมยุติกนิกาย และวัดเจียงอีศรีมงคลวราราม (มหานิกาย) พระสงฆ์ 8,211 รูป สามเณร
2,894 รูป มีผู้นับถือศาสนาพุทธ 1,402,782 คน ศาสนสถานอื่น ๆ เช่น โบสถ์คริสต์คาทอลิก
และโปรเตสแตนต์ 10 แห่ง ผู้นับถือศาสนาคริสต์ 3,107 คน มัสยิดอิสลาม 1 แห่ง ผู้นับถือ
ศาสนาอิสลาม 133 คน นับถือศาสนาพราหมณ์ ฮินดู ซิกข์ 90 คน (สำนักงานศึกษาธิการ
จังหวัดศรีสะเกษ, 2540, น. 20-21)

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชาววัดอยู่ในวัดมีมาก สามารถจัดระดมทุนใน
การจัดสร้างกุฏิ วิหาร โบสถ์ที่สงฆ์ และมียบทบาทในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น
การทำบุญในประเพณีต่าง ๆ การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานมงคลสมรส งานศพ งานกุศล เป็นต้น

บางส่วนรักษาโรคภัยไข้เจ็บทางไสยศาสตร์และการแพทย์แผนไทย ที่อ้างว่ารักษาได้กระทั่งโรคมะเร็งและโรค
เอดส์ บางส่วนทำนายโชคชะตา มีส่วนน้อยที่ไปช่วย บางส่วนจัดทำวัตถุมงคลให้ประชาชนเข้า
บูชา ส่วนการพัฒนาทางจิตใจของประชาชน การนำคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อช่วยแก้
ปัญหาสังคมมีการจัดตั้งองค์การเผยแผ่อบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จัดดำเนินการด้าน
ศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สืบมาชีพ สืบสิริสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์
กตัญญูเกษตรวิสัยธรรม สามัคคีธรรม การจัดศูนย์เลี้ยงเด็กกำพร้าในวัด การเปิดโรงเรียนสอน
ปริยัติศีลธรรมควบคู่การสอนหลักกฎหมาย เช่น โรงเรียนมหาพุทธาภิบาล โรงเรียนศรีเกษม
วิทยา โรงเรียนวัดสระกำแพงใหญ่ โรงเรียนวิบูลย์วิทยา เป็นต้น

ในด้านศาสนสมบัติที่มีค่าของวัดทางผู้วิจัยได้ติดต่อข้อมูลจากสำนักงานศึกษา
กระทรวงมหาดไทยและกรมการศาสนา กรุงเทพมหานคร พบว่า วัดในจังหวัดศรีสะเกษไม่มี
การรายงานข้อมูลรายได้หรือเงินกองทุนไว้ในด้านศาสนาในแต่ละปี หรือการรายงานเกี่ยวกับ
ศาสนสมบัติ เนื่องจากแต่ละวัดเป็นนิติบุคคล อย่างไรก็ตามจากการสำรวจข้อมูลพบว่ามีการ
ก่อสร้างอาคารวัดในวัด เช่น โบสถ์ วิหาร กุฏิ ธาตุ เจดีย์ โกศารณสถานโบราณวัตถุในบริเวณวัด
ส่วนที่ละทิ้งหรือที่วัดสามารถหาประโยชน์ได้นั้นจะมีอยู่บางวัด เช่น วัดมหาพุทธารามเท่านั้นและ
มีจำนวนน้อย ส่วนเงินกองทุนที่หมุนเวียนในแต่ละวัด มีน้อยเนื่องจากจะเป็นเงินที่ได้จากการจัด
ผ้าป่า กฐิน จะมีเพียงบางวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น วัดพระธาตุเรืองรอง จะมีเงินที่ได้รับจากผู้
บริจาคประมาณ ปีละ 300,000 บาท วัดสังฆารามซึ่งยังไม่ทราบตัวเลขที่แน่นอน วัดสระกำแพง
ใหญ่ มีรายได้จากการทำวัตถุมงคลให้ผู้ศรัทธาเข้ามาบูชาแต่มีรายได้ไม่แน่นอน เงินที่ได้ก็ใช้จ่ายใน
การพัฒนาและบูรณะวัดจนหมดสิ้น

ชาวศรีสะเกษได้ชื่อว่าเป็นผู้มีศรัทธาในศาสนาอย่างยิ่ง มีการทำพิธีฝังลูกนิมิต
เพื่อสร้างอุโบสถ โดยเฉลี่ยประมาณปีละ 20 หลัง ซึ่งนับว่ามาก เพราะแม้แต่จังหวัดขนาดใหญ่ที่
อยู่ข้างเคียงก็มีสักการสถานโบสถ์เพียงปีละ 10 หลังเท่านั้น พระราชวรมหาเจดีย์ : 2640) แต่ค่าใช้จ่าย
สำหรับการก่อสร้างหาทุนสำหรับการก่อสร้างเป็นเมืองรองกรมการวัดและผู้มีจิตศรัทธา โดยพระ
สงฆ์ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวด้วย ในเทศกาลสำคัญของแต่ละปี เช่น ปีใหม่ ตรุษจีน สงกรานต์ ผู้คนจะ
แรงงานไปทำงานยังต่างประเทศจะจัดทำผ้าป่าเพื่อมาทอดถวายเพื่อ สร้างถาวรวัตถุที่สำคัญในวัดก็
เป็นรายได้หลักของแต่ละวัดซึ่งมีจำนวนมากน้อยตามแต่กำลังทรัพย์ของเจ้าภาพและความ

ศรัทธาต่อพระสงฆ์ในวัด และมีส่วนหนึ่งที่ได้รับการบริจาคจากนักการเมือง ส่วนงบประมาณของรัฐบาลที่จ่ายเป็นค่านิคมวัดและซ่อมแซมบูรณะวัด ยังไม่มีการพิมพ์เผยแพร่ทั่วไป

12. การสื่อสารและการคมนาคม

การสื่อสาร

การสื่อสารถือว่าเป็นโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งจะต้องมีอย่างหลากหลายและทั่วถึง การสื่อสารในจังหวัดศรีสะเกษ มีดังนี้

1. การไปรษณีย์ การรับส่งจดหมายในระดับหมู่บ้าน ไปรษณีย์นำส่งถึงมือผู้รับในกรณีที่อยู่ไม่ติดก็แจ้งความให้มารับ ณ ที่ทำการไปรษณีย์ ซึ่งมีที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดและไปรษณีย์อำเภอ สังกัดการสื่อสารแห่งประเทศไทย มีบริการรับส่งจดหมาย ไปรษณีย์บัตร จดหมายอากาศ สิ่งตีพิมพ์ พสดุ ธนาณัติ ธนาณัติส่งทาง EMS โทรเลข โทรเลขธนาณัติ ตั๋วแลกเงิน ไปรษณีย์ด่วนพิเศษ EMS ไปรษณีย์รับของ ไปรษณีย์ลงทะเบียน ไปรษณีย์กึ่งประกัน ข้าราชการประจำปี และชำระค่าเบี้ยประกันภัยคุ้มครองผู้ประสบภัยทางไปรษณีย์ ซึ่งมีความสะดวกครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่

2. การใช้โทรศัพท์ จังหวัดศรีสะเกษมีผู้ใช้โทรศัพท์ในจังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอและหมู่บ้านต่าง ๆ จำนวน 22,487 เลขหมาย อัตราส่วนประชากร 63 คน ต่อโทรศัพท์ 1 เลขหมาย มีการบริการโทรศัพท์ภายในจังหวัดและต่างจังหวัดรวมทั้งโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศด้วย มีการขยายโทรศัพท์ไปยังอำเภอและกิ่งอำเภอ ต่าง ๆ ด้านหมู่บ้านที่ใกล้เคียงกับชุมสายโทรศัพท์ที่ตั้งกระจายในเขตอำเภอต่าง ๆ รวมทั้งการติดตั้งตู้โทรศัพท์สาธารณะแบบหยอดเหรียญตามลำคลอง และหมู่บ้านในชนบทต่าง ๆ ทั่วพื้นที่ แต่มีข้อบกพร่องคือ ประชาชนไม่เข้าใจวิธีใช้เท่าที่ควร ขาดการบำรุงรักษา จึงมักชำรุดไม่สามารถใช้งานได้ดั่งเดิม ในอีกด้านหนึ่งคือการดูแลโดยเจ้าหน้าที่ไม่ทั่วถึงและล่าช้าเสมอ โทรศัพท์ในหมู่บ้านบางแห่งเหรียญเติมตู้ไม่มีการไปเก็บ ทำให้เหรียญเต็มและหยุดหมายเลขไม่ได้

นอกจากนี้ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ยังสามารถใช้โทรศัพท์มือถือใช้ระบบเคลื่อนที่พกพาไปด้วย จากการสอบถามของผู้จำหน่ายพบว่า มีจำนวนโทรศัพท์ไร้สายแบบเคลื่อนที่พกพาในจังหวัดศรีสะเกษ ประมาณกว่า 30,000 เลขหมาย นับว่ามีความสะดวกในการสื่อสารพอสมควร แต่ปัญหาคือผู้ใช้โทรศัพท์แบบนี้ ส่วนหนึ่งใช้เพื่อต้องการแสดงถึงฐานะ

ดี ทั้งที่ไม่มีภาระจำเป็น บางส่วนไม่ชำระค่าใช้โทรศัพท์ จึงมีการแจ้งงดการใช้โทรศัพท์เห็นมาก
ขึ้น

3. การรับฟังวิทยุกระจายเสียง มีสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ตั้งในจังหวัดศรีสะเกษ
เกาะ 3 สถานี คือ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ ระบบ เอฟ เอ็ม
สเตอริโอโมดูลิเฟอริกซ์ ความถี่ 100.26 เมกกะเฮิร์ต กำลังส่ง 1 กิโลวัตต์ เน้นข่าวสาร การบริการ
ของทางราชการ และความบันเทิง สถานีวิทยุ จส. ๕ ระบบ เอ เอ็ม ความถี่ 1451 กิโลวัตต์
กำลังส่ง 10 กิโลวัตต์ เน้นข่าวราชการการ บันเทิงระดับชาวบ้าน และศิลปะพื้นเมือง และสถานี
วิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ หรือ สสท.ศรีสะเกษ ระบบ
เอฟเอ็ม สเตอริโอโมดูลิเฟอริกซ์ ความถี่ 95.0 เมกกะเฮิร์ต กำลังส่ง 5 กิโลวัตต์ เน้นข่าวสารจาก
สำนักข่าวไทย ความรู้ความบันเทิงของวัยรุ่นและเยาวชน

นอกจากนี้ยังสามารถรับฟังรายการจากสถานีวิทยุกระจายเสียงจาก
กรุงเทพมหานครและจังหวัดข้างเคียง เช่น จังหวัดอุบลราชธานี สุรินทร์ ขุขันธ์ และบาง
สถานีในภาคกลางตลอดเวลาที่ต้องการตามความพอใจของผู้รับฟังแต่ละคนรวมทั้งมีผลกระทบ
ข่าวตามหมู่บ้านต่าง ๆ เกือบทุกหมู่บ้าน สำหรับการถ่ายทอดข่าว และส่งข่าวสารแก่ประชาชน

4. ข่าวสารที่เป็นสิ่งพิมพ์ จังหวัดศรีสะเกษมีที่อ่านหนังสือพิมพ์หมู่บ้าน
สำหรับหมู่บ้านขนาดใหญ่ โดยมีศูนย์การศึกษาชนบทโรงเรียน เป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนิน
หนังสือพิมพ์รายวัน ที่ส่งจากส่วนกลางถึงศรีสะเกษ ฉบับวันรุ่งขึ้นจะส่งถึงจังหวัดศรีสะเกษในช่วง
บ่าย โดยใส่วันที่ของหนังสือพิมพ์ต่างหน้า 1 วันให้ตรงกับวันจำหน่าย วันรุ่งขึ้น แต่เมื่อข่าวจะช้า
กว่าส่วนกลางคือกรุงเทพมหานคร 1 วัน ส่วนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น มีอยู่บ้างแต่ไม่สามารถขว
จำหน่ายเป็นประจำ มักจัดทำในโอกาสพิเศษต่าง ๆ

5. การรับชมโทรทัศน์ จังหวัดศรีสะเกษสามารถรับชมโทรทัศน์ในประเทศได้
ทุกช่อง คือ ช่อง 3 , 5 , 7 , 9 ส่วนช่อง 11 และ I T V สถานีโทรทัศน์ของเอกชน ซึ่งมีสถานีถ่ายทอด
ที่จังหวัดอุบลราชธานีสามารถรับชมได้บางส่วน บางคนซื้อเครื่องรับสัญญาณ โทรทัศน์ผ่าน
ดาวเทียม ก็สามารถรับชมได้ทั่วโลกตามเครือข่ายของดาวเทียมนั้น ๆ จึงสามารถดูกีฬาจาก
ศรีสะเกษ สามารถบริโภคข่าวสารและภาพกันเห็นได้ทำเทียมกับชาวกรุงเทพมหานคร เพียงแต่ว่า
ความสนใจในข่าวสารของชาวชนบทมีน้อย มักจะมุ่งเฉพาะการบันเทิงเป็นส่วนใหญ่

ส่วนการใช้อินเตอร์เนตนั้น มีการใช้ในวงจำกัดเพียงไม่กี่ราย เพราะค่าใช้จ่ายสูง
เนื่องจากไม่มีเครือข่ายของจังหวัด ต้องอาศัยเครือข่ายจากจังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดศรีสะเกษในอดีต มีการคมนาคมที่ยากลำบาก การคมนาคมทางบกและทางเรือ ต้องใช้เกวียน การเดินเท้า และล่องเรือในลำน้ำ รวมทั้งการล่องเรือในหน้าน้ำระหว่างจังหวัดศรีสะเกษ กับจังหวัดอุบลราชธานี และกับอำเภอรามันได้อ เป็นต้น แต่ปัจจุบันการคมนาคมสะดวกขึ้นมาก โดยสามารถเดินทางติดต่อกันได้หลายทาง เช่น

รถไฟ ทางราชการได้เปิดการเดินรถไฟถึงสถานีรถไฟจังหวัดศรีสะเกษในวันที่ 1 สิงหาคม 2471 รถไฟมีทั้งขบวนรถธรรมดา รถเร็ว รถด่วน ทั้งรถด่วนธรรมดาและรถด่วนคนปรับอากาศ รถไฟขบวนแรกวิ่งวันอากาศ ออกจากจังหวัดอุบลราชธานี ผ่านจังหวัดศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา สระบุรี อโยธยา ไปยังกรุงเทพมหานคร ทั้งขาขึ้นและขาล่องกินและหลายเที่ยว และมีผู้นิยมใช้กันมาก เนื่องจากถือว่ามีความปลอดภัยในการเดินทาง และในอดีตรมีความตรงต่อเวลา

รถยนต์ มีถนนลาดยางจากจังหวัดศรีสะเกษ ไปยังอำเภอทุกอำเภอ และจังหวัดใกล้เคียง คือ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธร ซึ่งสามารถให้ถนนติดต่อไปมาหาสู่กันได้หลายทาง ไม่จนถึงกรุงเทพมหานคร มีทั้งรถยนต์โดยสารประจำทางธรรมดา และรถยนต์โดยสารประจำทางปรับอากาศวิ่งระหว่างกรุงเทพมหานคร ระยะเวลา และรถยนต์โดยสารวิ่งระหว่างจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดเชียงใหม่ ผ่านเส้นทางจังหวัดชัยภูมิและจังหวัดขอนแก่น

นอกจากนี้ ยังมีรถยนต์โดยสารประจำทางวิ่งระหว่างจังหวัดศรีสะเกษไปยังอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัด ตำบล หมู่บ้าน หรือชุมชน รวมทั้งจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดสุรินทร์ ด้วย

ในระดับตำบล หมู่บ้าน บางแห่งก็มีทางคอนกรีตหรือลาดยาง แต่บางแห่งยังไม่มาดีมาก มีปัญหาอุปสรรคในการเดินทางไม่สะดวกในฤดูฝน โดยมีหลายหน่วยงาน เช่น กรมทางหลวง กรมโยธาธิการ สำนักงานจังหวัดพัฒนาชนบท องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และสุขาภิบาล เป็นผู้รับผิดชอบ

ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการคมนาคมก็คือ ความไม่ระมัดระวังและการไม่มีวินัยในการจราจร ซึ่งจะก่อให้เกิดอุบัติเหตุ ทำลายชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก รวมทั้งรบกวนทุกสิ่งทุกอย่างขนาดใหญ่ที่บรรทุกสินค้า พืชผล หิน ดิน เปรี้ยวหลายสิบล้านให้ชำรุดในเวลาอันสั้น ก่อให้เกิดความไม่สะดวกในการคมนาคม และสิ้นเปลืองงบประมาณแผ่นดินในการบูรณะ ซ่อมแซม

ด้านการคมนาคมทางอากาศ ชาวจังหวัดสระแก้วมีฐานะเศรษฐกิจดี นักธุรกิจ และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่บางส่วนได้ใช้บริการอากาศยานไปยังกรุงเทพมหานคร ที่สนามบินนานาชาติภูธรราชธานี ซึ่งมีความสะดวกและรวดเร็วในการเดินทาง แต่ค่าใช้จ่ายในการเดินทางค่อนข้างสูง

13. ทรัพยากรบุคคลและภูมิปัญญาท้องถิ่น

จังหวัดสระแก้ว เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีทรัพยากรบุคคลจำนวนมากไม่น้อย มีบทบาทในการสร้างบ้านแปงเมืองและพัฒนาท้องถิ่นในอดีต ส่วนหนึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีบทบาทในด้านต่าง ๆ เช่น เกษตรกรรม หัตถกรรม ขาสมุนไพรรักษาโรค แพทย์แผนไทย การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม การจัดการ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมและศิลปพื้นบ้าน ซึ่งสามารถจำแนกได้ ดังนี้

ทรัพยากรบุคคล

1. พระยาโกธกิติศรีนครลำดวน (ตากะจะ)

เป็นผู้สร้างเมืองศรีนครลำดวน ก่อนที่จะย้ายไปอยู่เมืองสุรินทร์ โดยส่วนหนึ่งขอแยกตัวมาตั้งเมืองศรีละแบก เดิมชื่อ ตากะจะเป็นผู้นำชาวญวนคนหนึ่ง ปกครองชุมชนส่วนร่วมกับเขมรจีน ตากะจะเดิมตั้งชุมชนอยู่ที่บ้านปราสาทสี่เหลี่ยมดงลำดวน เป็นผู้นำที่หัวท้าวชุมชน กว้างขวางต่างๆ ไม่มีความเคารพนับถือ เมื่อ พ.ศ.2302 ในสมัยพระเจ้าเอกทัศ ได้มีการโปรกเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นหลวงแก้วสุวรรณ นายกองช่วย หลวงแก้วสุวรรณ ได้ส่งเครื่องบรรณาการถวาย แด่พระเจ้ากรุงธนบุรี จนได้รับความไว้วางใจจากกรุงศรีอยุธยา ต่อมาได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งหลวงแก้วสุวรรณ เป็นพระโกธกิติศรีนครลำดวน โดยยกบ้านปราสาทสี่เหลี่ยมดงลำดวน เป็นเมืองนครศรีลำดวน ให้พระโกธกิติศรีนครลำดวนเป็นเจ้าเมืองในปี พ.ศ. 2306 ต่อมาใน พ.ศ.2321 พระเจ้ากรุงธนบุรี ได้โปรดเกล้าฯ เลื่อนพระโกธกิติศรีนครลำดวน เป็นพระยาโกธกิติศรีนครลำดวนและถึงแก่กรรมในปีเดียวกัน

2. พระยาขุขันธ์ภักดี (เชียงขัน)

เป็นเจ้าเมืองนครลำดวนคนที่ 2 สืบต่อจากพระยาโกธภักดีศรีนครลำดวน (ตากะจะ) เป็นผู้นำชาวส่วยที่บ้านปราสาทสี่เหลี่ยมดงลำดวนพร้อมกับตากะจะ และมีความดีความชอบในการศึกสามช้างเผือกต้นแผ่นดินกรุงศรีอยุธยา เช่นเดียวกับเจ้าเมืองคนแรก ได้บรรดาศักดิ์เป็นหลวงปราบผู้ช่วยเจ้าเมือง เป็นผู้มีความสามารถในการธำชชาสงคราม พ.ศ. 2321 สมัยกรุงธนบุรีได้เป็นภพพารำภองทัพเมืองนครลำดวนไปทำสงครามกับนครเวียงจันทน์ร่วมกับกองทัพหลวงจนได้รับชัยชนะ เมื่อเจ้าเมืองขุขันธ์คนแรกถึงแก่กรรม จึงได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นพระยาโกธภักดีศรีนครลำดวน เจ้าเมืองศรีนครลำดวนเดิมเมื่อพ.ศ. 2322 ต่อมาเมืองนครลำดวนที่ปราสาทสี่เหลี่ยมดงลำดวนกับดงน้ำ พระยาโกธภักดีฯ เจ้าเมืองอพยพย้ายเมืองจากบ้านปราสาทสี่เหลี่ยมดงลำดวนไปอยู่ที่บ้านตระ (บ้านขุขันธ์ปัจจุบัน) นับเป็นผู้ก่อตั้งเมืองขุขันธ์และเป็นเจ้าเมืองขุขันธ์คนแรก

3. พระยารัตนวงศา (ท้าวอุ่น)

ณ พ.ศ. 2325 สมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ท้าวอุ่นเป็นบรรดาศักดิ์เป็นพระภักดีสูงระหงสงครามปลัดเมืองขุขันธ์ ได้กราบบังคมทูลขอแยกเมืองจากเมืองขุขันธ์ไปตั้งที่บ้านโนนลานชา ตระกำแพงใหญ่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อพยพบ้านโนนลานชา ขึ้นเป็นเมือง "ศรีตะพาน" ต่อมาในปี พ.ศ. 2328 ได้ย้ายเมืองศรีตะพานจากบ้านโนนลานชา ตระกำแพงใหญ่มาตั้ง ณ บ้านพันทาเจียงอี อยู่ในเขตเทศบาลทุกวันนี้ เมืองศรีตะพานจึงตั้งพัฒนากันการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ พระยารัตนวงศา (อุ่น) ถึงแก่กรรม พ.ศ. 2328 หลังตั้งเมืองศรีตะพานได้ 2 ปี ครองเมืองได้ 2 ปีเศษ นับเป็นผู้ก่อตั้งเมืองศรีตะพาน และเป็นเจ้าเมืองศรีตะพานคนแรก

4. พระยาโกธภักดีศรีนครลำดวน (เกาหรือ พระยาสังฆะบุรีศรีนครอัจจะ)

เป็นเจ้าเมืองขุขันธ์ คนที่ 4 เมื่อพ.ศ. 2371 ต่อจากพระยาโกธภักดีศรีนครลำดวน (ท้าวบุญจันทร์) ที่ถูกเจ้าโสม ทรูตเจ้าอนุวงศ์เจ้ามอญจับไปสังหาร ตั้งประหารชีวิต ณ ค่ายบ้านส้มโอย ช.ว.นิโคส ในสมัยนั้นได้เกณฑ์กองทัพเมืองขุขันธ์ร่วมกับกองทัพเจ้าพระยาบดินทร์เดชาไปรบญวนถึง 4,000 คน พระยาโกธภักดีศรีนครลำดวน เกาฯ ถึงแก่กรรม พ.ศ. 2393 รวมครองเมือง 22 ปี นับเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาก จนทางราชการได้ตั้งให้มาเป็นเจ้าเมืองขุขันธ์ ขณะที่ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองสังฆะ เป็นผู้ประสานงานและฟื้นฟูเมืองขุขันธ์ ที่ขาดเจ้าเมืองเนื่องจากบุคคลสำคัญของเมืองขุขันธ์ทั้งหมดเสียชีวิตในสงครามเจ้าอนุวงศ์

5. หลวงคงคณานุการ (แอลัม สมิตะมาน)

อัครมัยอำมาตยาธิบดี มีผลงานในการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การจัดรูปผังเมือง การคิดถนนให้เชื่อมกับหมู่บ้าน ผลงานด้านการปกครอง เช่น ออกตรวจท้องที่ปราบปรามโจรผู้ร้าย ให้บ้านเกิดมีความสงบตอนแทนแก่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ทำงานปฏิบัติงานดี วิธเริ่มการประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน วิธจับใจผู้วัยในเขตของอำเภอ การตั้งและแก่นามสกุล การปักเขตแดนที่สาธารณะประจำตำบลในหมู่บ้าน วิธเริ่มให้มีตัวแทนแก่บ้านและผู้ช่วยแก่บ้าน

ผลงานด้านการศึกษาของท่านมีมาก เช่น ขยายการศึกษา การจับจองที่ดินไว้ใช้ประโยชน์ทางการศึกษา การพัฒนาครู การจัดให้โรงเรียนร่วมมือกับวัดและหมู่บ้าน จัดโรงเรียนให้ชาวบ้านอ่านหนังสือ และการลูกเสือ การออกตรวจโรงเรียน

ผลงานด้านศาสนาได้บูรณะปฏิสังขรณ์พระพุทธรูปปางจำลอง ที่ตำบลสระเปือย ปฏิสังขรณ์วัดต่าง ๆ สร้างพระไตรปิฎก จัดทำบุญตามประเพณีท้องถิ่น ด้านศิลปกรรมดนตรี ได้ตั้งวงแคน เพื่อส่งเสริมศิลปะพื้นบ้าน นอกจากนี้มีผลงานอื่น ๆ เช่น สร้างบ้านพักข้าราชการ จัดไปรษณีย์ตำบล จัดระบบเก็บภาษีอากร ลักษณะเด่นประจำตัว คือ ซื่อสัตย์ ประหยัด ขยันขันแข็ง มีความประพฤติถูกต้องดี เป็นผู้มีใจ และวางแผนปฏิบัติหลายอย่าง ที่ท่านสามารถได้นำมาใช้ในปัจจุบันนี้

6. พระเทพวรมุณี (แสน ปญฺญาวชิโร)

เกิดที่บ้านโนนสูง อำเภออุทุมพรพิสัย เดิมชื่อแสน ไชยพันธ์ บรรพชาเมื่ออายุ 16 ปี พ.ศ. 2476 ที่วัดลำโรงใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ อุปสมบทเมื่ออายุ 21 ปี พ.ศ. 2482 ที่วัดประยุรวงศาวาส จังหวัดธนบุรี ปัจจุบันภักุญเทพฯ การศึกษาทางธรรม สอบได้เปรียญธรรม 7 ประโยคเมื่อ พ.ศ. 2493 การศึกษาทางโลกสอบได้ชุดครูพิเศษมัธยม (พ.ม.) ครบ มาได้เป็นเจ้าอาวาสวัดมหาพุทธาวาส และเจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ ตามลำดับ ท่านเป็นผู้ไม่ไขว่ในการสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรหลานชาวศรีสะเกษ ซึ่งในอดีตไม่มีโรงเรียนหรือสถานศึกษาชั้นสูง ได้จัดไปรษณีย์เรียน สนับสนุนให้ได้ศึกษาต่อในชั้นสูง และจัดตั้งโรงเรียนมหาพุทธาวาส ซึ่งเปิดรับนักเรียนทั้งพระภิกษุสามเณรและฆราวาสมาจนทุกวันนี้ ท่านได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ ครั้งสุดท้ายเป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่ พระเทพวรมุณี และมรณภาพ เมื่อ พ.ศ. 2535

7. หลวงพ่อมุน (พระครูประสานขันธคุณ)

อดีตเจ้าอาวาสวัดปราสาทเขื่อนเหนือ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีชนเผ่าเยอตั้งถิ่นฐานอยู่ มีปราสาทหินสมัยขอมอยู่ในวัด หลวงพ่อมุนหรือหลวงปู่มุนเกิดเมื่อ พ.ศ. 2429 ตรงกับปีเถาะ พ.ศ. 2472 อายุ 93 ปี เมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ มีพุทธศาสนิกชนทั้งประเทศเดินทางมานมัสการและเข้าวัดอุ้มศพที่ท่านเสด็จขึ้น โดยท่านได้ทำพุทธาภิเษกตามแบบโบราณ หลวงพ่อมุนเป็นพระที่ปฏิบัติธรรมเคร่งครัด ท่านบรรพชาเป็นสามเณรเมื่ออายุได้ 10 ปี และเดินธุดงค์ไปตามป่าเขาประเทศลาวเพื่อฝึกกรรมฐาน ท่านเห็นความสำคัญของการศึกษา เคยเป็นครูใหญ่โรงเรียนวัดบ้านกระดางและโรงเรียนบ้านปราสาทเขื่อนเหนือ ขณะเมื่อแก่วัยได้สร้างศาสนวัตถุไว้มากมาย เช่น พระอุโบสถ กุฏิ หอระฆัง กำแพงวัด และด้วยคุณงามความดีของท่านทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระกรุณาที่จัดบ้านปราสาทเขื่อนเหนือ และทรงสร้างศาลาการเปรียญถวายหลวงพ่อมุนด้วย

8. พระศาสนดิลก (หน้อย ขันดีโก)

อดีตครองเจ้าอาวาสวัดหลวงมิ่งมงคลามและเจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ มีอายุครบ 90 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2526 เป็นชาวอำเภอยางชุมน้อย และได้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่สาธารณชนน้อยอย่างมากมาย ท่านผู้นำชาวบ้านสร้างศาสนวัตถุ เช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิ ที่ดินสร้างโรงเรียนมัธยมชนบทในอำเภอยางชุมน้อย ชื่อว่าโรงเรียนบ้านนาขามน้อย (เดิมชื่อโรงเรียนวัดรัตน) และมอบพระราชทานที่ดินในการทำกินแก่ชาวบ้านผู้ยากไร้ในการรวบรวมหมู่บ้าน ที่ดินราชพัสดุสร้างที่ว่าการอำเภอยางชุมน้อยและส่วนราชการอื่น ๆ ซึ่งรัฐบาลบ้านใหม่เห็นคุณค่าของการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนส่งเสริมต่อไป ปัจจุบันศิษยานุศิษย์ของท่านได้ตั้งกองทุนการศึกษาพระศาสนดิลก (หน้อย ขันดีโก) เพื่อรำลึกถึงพระคุณของท่านที่มรณภาพไปเมื่อ พ.ศ. 2526

9. หลวงปู่เครื่อง สุภทฺโท

เกิดเมื่อ 15 กรกฎาคม 2443 เป็นชาวบ้านค้อ อำเภออุทุมพรพิสัย เมื่อวัยเด็กมีโอกาสดูเรียนหนังสือไทย ประถม ก.ก. เพียงชั้น ประถม 2 และช่วยครอบครัวทำนากุ้งตามบ้านท่านได้ 21 ปีจึงขอบวชที่วัดลำโรงน้อย อำเภออุทุมพรพิสัย สกลนิคมธรรมโศได้เมื่อ พ.ศ. 2481 และได้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดพงษ์พระคุณของภว้าง อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ เมื่อ พ.ศ. 2517

ต่อมาไม่นานท่านได้ออกเดินทางไปศึกษาด้านสมณะวิปัสณาภิรมย์กับท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ ซึ่งจำพรรษาอยู่จังหวัดอุบลราชธานีระยะหนึ่ง แล้วกลับมาจำวัดที่วัดสระกำแพงใหญ่ ได้เป็นแม่แรงใหญ่ฝ่ายธรรมาศสร้างรอยพระพุทธบาทจำลอง วิหารมณฑล ที่ว่าการอำเภออุทุมพรพิสัย สถานที่ดำรง และสถานอนามิย์ จนเสร็จเรียบร้อย ทางอำเภอบริการประชาชนให้จัดฉลองอย่างใหญ่โต พอเสร็จงานแล้ว หลวงปู่ได้ชักชวนคณะไปจังหวัดลพบุรี ศึกษาธรรมปฏิบัติกับหลวงปู่คำมี พุทธสโร หลังจากนั้นได้ศึกษาศาสนาไปหลายจังหวัด ทุกแห่งที่ไปได้รับการต้อนรับอย่างดีดังจากกฎาติโนมพุทธบริษัท กระทั่งถึง พ.ศ. 2494 ได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ ไปขอเรียนวิชาการรวมกายจากหลวงปู่เจ้าคุณพระเทพมงคลมุนี วัดปากน้ำภาษีเจริญอยู่ 3 วัน แล้วลาจากไปจุดศรัทธาตามป่าช้า ภูเขาลี้กหลายแห่ง และเดินทางกลับมามูลนิธิเมื่อ พ.ศ. 2494 และได้รับอาราธนาเป็นเจ้าอาวาสวัดสระกำแพงใหญ่ตลอดมาจนปัจจุบันนี้

ผลงานของหลวงปู่เกรียงมีมากมาย นับเป็นสาธารณะูปโภคส่วนรวม อาทิ การสร้างโรงพยาบาลอุทุมพรพิสัย อำเภออุทุมพรพิสัย ห้องสมุดเฉลิมราชกุมารี วัดศรีรัตนาราม อำเภออุทุมพรพิสัย อุโบสถวัดสระกำแพงใหญ่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ธรรม-นาถิ์ และแผนกสงฆ์อุปศึกษา วัดสระกำแพงใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย ท่านเป็นพระสงฆ์ผู้ถือสันโดษ ไม่นิยมในตำแหน่งและสมณศักดิ์สูงส่ง แม้ท่านจะได้รับการเสนอให้เป็นท่านก็ไม่ยอมรับ คุณความดีของท่านเป็นที่นิยมเลื่อมใสศรัทธา เป็นที่เคารพนับถือในวัดอุทุมพรพิสัยของท่าน ที่มีส่วนเสริมสร้างให้งานก่อสร้างต่าง ๆ ในวัดสระกำแพงใหญ่ และสาธารณูปการต่าง ๆ

10. นายเทพ โชติบุชิต

เกิดเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2450 ที่จังหวัดนครปฐม สำเร็จมัธยมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และกษัตริย์ และเมธีบัณฑิตไทย (ม.ม.ท.) เมื่อ พ.ศ. 2475 รับราชการเป็นเจ้าอาวาสจังหวัด ต่อมาลาออกสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จังหวัดศรีสะเกษเมื่อ พ.ศ. 2480 เป็น ส.ส.ศรีสะเกษที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงเป็นสมัยแรกร่วมกับ นายพุทธเทพ กาญจนเสน และได้รับเลือกตั้ง 3 สมัย ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีพลเอกใน พ.ศ. 2492 และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์เมื่อ พ.ศ. 2493 ต่อมาได้จัดตั้งและเป็นหัวหน้าพรรคเสรีธรรม นายเทพ โชติบุชิต เป็นนักการเมืองที่มีอุดมการณ์เห็นความทุกข์ยากของประชาชน มีความตั้งใจจะเข้ามาแก้ไข มีจิตใจมั่นคงเห็นคุณค่าของการศึกษา โดยตั้งโรงเรียนราษฎรให้บุตรหลานชาวศรีสะเกษได้ศึกษาเล่าเรียน คือ โรงเรียนสตรีเทพวิทยา โรงเรียนเทพวิทยาใต้ และโรงเรียนเทพวิทยาน้อย แม้การดำเนินการทางการเมืองจะมีอุปสรรค ถูกกล่าวหา ถูกจับกุมคุมขังก็มิได้

ย่อท้อ มีความตั้งใจจะรับใช้ประชาชนจนวาระสุดท้ายของชีวิต ท่านถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2517 ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ รวมอายุ 67 ปี นายเทพ โชติพันธุ์ เป็นแบบอย่างของนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์สุจริต และเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาแก่เยาวชนศรีสะเกษในชาติ

นอกจากนี้ยังมีบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษ และทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติอีกจำนวนมาก ทั้งที่เป็นพระภิกษุและฆราวาส เช่น พระราชวรณเวท เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษฝ่ายมหานิกาย พระญาณวิเศษ เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษฝ่ายธรรมยุติกนิกาย หลวงปู่ธัมมา พิทักษ์ ผู้ก่อสร้างพระธาตุเรืองรอง หลวงปู่เกลี้ยง เจ้าอาวาสวัดบ้านโนนแดง ผู้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาโรค ชูท่านเป็นพระภิกษุที่มีคุณธรรมสูง และทำนุบำรุงการศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ นักการเมืองจังหวัดศรีสะเกษที่มีความรู้ความสามารถ ได้รับการคัดเลือกต่างดำรงเป็นรัฐมนตรีหลายท่าน เช่น นายวิจิต แสงทอง นายปิยะรัฐ วิจารณ์ นายสวัสดิ์ สืบสายพรหม นายโพธิ์งาม เครือรัตน์ รวมทั้ง นายบุญวงศ์ วิมลเกษม อดีตสมาชิกการนายกรัฐมนตรี ต.ร.ม.น. มหาสุริยชัย อดีตรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนแรกของจังหวัดศรีสะเกษ รูปที่เคารพได้แก่ (สินธุ์ อินตณัย) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนแรกของจังหวัดศรีสะเกษ นายประสิทธิ์ พาทย์กุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนแรกของจังหวัดศรีสะเกษ นางสุมนา นิลนุรักษ์ เป็นต้น

ชาวศรีสะเกษผู้ที่มีความอุตสาหะวิริยะในการศึกษาสามารถศึกษาเล่าเรียน มีความอุตสาหะ ประกอบคุณงามความดีจนประสบความสำเร็จในการรับราชการถึงระดับอธิบดี หรือผู้ว่าราชการจังหวัดหลายคน เช่น นายเมธี ส.ศรีสุภาพ นายวิจิต แสงทอง นายสาบสิทธิ์ พรหมแก้ว นายเชาวนดิศ ไทยานนท์ ศาสตราจารย์พิเศษภู เทสะภาสูง อดีตผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา นายสวิง น. อภิราษฎร์ อดีตอธิบดีกรมบังคับคดี นายศักดิ์สิทธิ์ ศรีชน เอกมิตรราชบุตร ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ บุญเจริญ ผู้เชี่ยวชาญด้านกรมบริหารการศึกษา นายธรรม พวงราช ผู้ตรวจราชการกระทรวงพาณิชย์ พลเอกวรพันธ์ วรศักดิ์โยธิน อดีตปลัดบัญชาการ นอกจากนี้ยังมีผู้มีบทบาทเด่นในด้านการเกษตร เช่น อาจารย์จำนง มหาลอ อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสรีสะเกษ นายวิชัย อ่วมพันธ์เจริญ ประธานสหกรณ์การเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ นายสุริยัน สุภาพ ข้าราชการครูผู้ประสบผลสำเร็จในการก่อตั้งสุริยันฟาร์ม ผู้มีความสามารถทางด้านกีฬา ได้รับการคัดเลือกเป็นนักกีฬาทีมชาติไทย เช่น

พล.ต.ต.ประติษฐ์ แก้วดำรงดี นางสาวรัชมี แด้มศรี ส.อ.สมศักดิ์ จันทร์ภรณ์ นิธิว่องและ
ศิษย์เป็นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป เช่น นายอามคร ณ เมืองศรี นางฉันทนา กิตติพันธ์ นางนภน้อย
กูไรพร และนายยิ่งยง ยอดบัวงาม นักเขียน เช่น นายสิทธิชัย ธาตานิธิ นายวีระ สุกสังข์
 เป็นต้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จังหวัดศรีสะเกษมีภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะของงานฝีมือและหัตถกรรม
พื้นบ้าน ที่สืบทอดและสามารถพัฒนามาเป็นสินค้าของที่ระลึกประจำจังหวัดศรีสะเกษ ดังนี้

1. การทำกวียนน้อย ทำที่บ้านใจดี อำเภอขุขันธ์ ใช้เป็นของที่ระลึก พัฒนา
จากการใช้กวียนมิดทาพ่นไม้สมัยก่อน เมื่อกวียนหมดความจำเป็น ชาวบ้านใจดีผู้มีฝีมือใน
การประดิษฐ์ จึงทำการประดิษฐ์กวียนน้อยจากวัสดุไม้และการจักสาน ทำเคลือบด้วยลวดลาย
ให้สวยงามเป็นที่ระลึกแก่ผู้มาเยือน

2. การทำตรุ่น้อย ทำที่บ้านสระขาว อำเภอขุขันธ์ ทำจากไม้ไผ่ ฝีมือประณีตมาก
เป็นของที่ระลึกที่ทรงคุณค่าโดยมีพัฒนาการมาจากชุดน้ำในสมัยก่อน ชุดน้ำสานจากไม้ไผ่
อย่างประณีตกับรูปปั้นน้ำ มีหูหิ้วและวาดด้วยสีทั้งข้างในและข้างนอกทั้งสองด้าน ต่อมาเมื่อถึงที่
ทำจากโลหะและพลาสติก ที่ง่าย น้ำหนักมากกว่า จึงเลิกใช้ชุดไม้ในการตักน้ำ บรรจุน้ำ แต่ที่
ชุดไม้ก็ยังคงมีไว้ จึงได้จัดทำตรุ่น้อย เพื่อเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว

3. กระเป๋านใบตอง ทำที่บ้านแพง อำเภอขุขันธ์ เป็นของที่ระลึก ซึ่งเป็นการ
สืบทอดงานฝีมือในอดีต ทำเป็นรูปทรงเหลี่ยม และทรงกลมชนิดปี่ ต่อมาได้รับการส่งเสริมจาก
ทางราชการจัดทำเป็นของที่ระลึก

4. การเจียรในพลอย ทำมากที่บ้านขุม อำเภอปรางค์กู่ ชาวบ้านวิเศษชนมิต
ต่าง ๆ และเพชรเจียรจากนายจ้างมาเจียรในแล้วส่งคืนให้นายจ้าง ทำรายได้ถึงวันละ 200-300
บาทต่อครอบครัว สามารถเจียรในได้ทุกรูปแบบตามความต้องการ

5. การทอผ้าไหม เช่น ผ้าลายขิด ผ้ามัดหมี่ ทำที่บ้านหนองห้าง บ้านดง
คำนาชอุทุมพรพิสัย บ้านเย้าะ กิ่งอำเภอบึงบูรพ์ ลวดลายสวยงามมาก โดยเฉพาะผ้าไหมบ้าน
เย้าะ หรือผ้าไหมบึงบูรพ์ ของนางเจียมใจ พรหมคุณ ชาวอำเภอบึงบูรพ์ ได้รับรางวัลพระราช
ทานในการประกวดผ้าไหมที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ และรางวัลอื่นหลายรางวัล

๕. การปั้นหม้อดิน ทำที่บ้านโก อำเภอรามัน จังหวัดน่าน บ้านโพนทวาย อำเภอท่งทราย
มัย มีความคงทน งาม มีหลายขนาด ทำขึ้นเพื่อเป็นภาชนะใส่น้ำดื่ม น้ำใช้ หม้อหุงข้าว ใส
สิ่งของ และเก็บของที่ระลึก ชาวบ้านโกอพยพมาจากจังหวัดนครราชสีมา ปัจจุบันการทอผ้ามี
สำนักโองโศกราม ในอดีตเมื่อบ้านหม้อดินแล้วเรารวมกันขึ้น หรือใส่ลงขันไปจำหน่ายและแลก
เปลี่ยนสิ่งของ เช่น ข้าว หรืออาหาร ทั้งที่จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดใกล้เคียง น้ำที่ลงใน
หม้อดินหรือล้างดื่ม จะเย็นและมีรสหอม ข้าวที่หุงด้วยหม้อดินจะนุ่ม หอม อร่อยกว่าหม้อหุงข้าว
ที่ทำจากโลหะ

๖. การตีเหล็ก ทำที่บ้านตะตบ บ้านโพนมัย อำเภอเมืองศรีสะเกษ ทำเป็นจอบ
เสียม มีด เขียว จล สุดมาพตี คงทนถาวร การตีเหล็กเป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวส่วย นอกจากนั้น
แล้วแต่ละปี คณะตีเหล็กจากหมู่บ้านถึงลง จำนวนประมาณ 20 - 30 คนละ คณะละประมาณ
5 - 7 คน จะเดินทางไม่ตีเหล็กตามแหล่งต่าง ๆ ในช่วงหน้าแล้งตามจังหวัดในภาคอีสานและภาค
กลาง เช่น ชลบุรี ฉะเชิงเทรา เพชรบูรณ์ ที่มีการตัดอ้อยหรือใช้มีดพรวน มีดพรวนใช้ในการเกษตร
เรียกกันว่า "ไปเซ่น" ปัจจุบันถ้าให้จำอย่างประหลิด แต่ละคนจะมีรายได้ประมาณนี้มาพอต่อ
ชีพในระยะเวลาประมาณ 2 - 3 สัปดาห์ มีการพัฒนาการตีเหล็กโดยใช้พัดลมแทนที่อู้น้ำมันมีด
และพัฒนาเทคนิคการตีเหล็กให้เหมาะสมกับยุคสมัย

๗. หัตถกรรมจากเถาวัลย์ เป็นสินค้าส่งออก โดยผู้วิวัฒน์คือนายกมล และ
นางเกษิณทร์ ตาวร ทาจารย์โรงเจียรม้านหนองแปน ตำบลผือใหญ่กิ่งอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ
โดยสอนชาวบ้านให้นำเถาวัลย์และไม้ล้มลุกในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้ เพื่อประดับ
ตกแต่งในสถานที่และในโอกาสต่าง ๆ ผลงานเคยนำเผยแพร่หาสถานที่โทรทัศน์ช่อง 5, 7, 9, 11
ในรายการ "เที่ยวเมืองไทย 1 นาที" "โครงการอีสานเขียว" "เศรษฐกิจทั่วไทย" ให้ชาวไทย
ทั่วประเทศได้เห็นแล้ว โดยนำวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ โดยวัสดุที่ใช้ ได้แก่ เจริญเขาค้า (เครื่องมือทอ)
เจริญตุ้บ เครื่องนุ่งนาง เครื่องผูกมัด เครื่องใช้ต่าง เครื่องมีดงาม เครื่องปั้นโคลน เครื่องตาปลา ไม้เสียบ
ไม้หมักกล้วย หรือเถาวัลย์ขึ้น มาทำเป็นกระเช้าใส่ดอกไม้ กระเช้าใส่ของขวัญ หรือกระถางดอกไม้
ไปประดับตามอาคารบ้านเรือนและการตกแต่งต่าง ๆ สามารถสร้างอาชีพและรายได้แก่ชุมชน
เดือนละนับแสนบาท

๘. ไข่เค็มโพธิ์ปึง นับเป็นสินค้าที่สร้างชื่อเสียงและรายได้แก่ชาวศรีสะเกษ โดย
เฉพาะชาวอำเภอโพธิ์ปึง เป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการรวมกลุ่มของกลุ่มสตรีแม่บ้านเกษตรบ้านทุ่ง
อำเภอโพธิ์ปึง การผลิตไข่เค็มเริ่มจากการนำดินจอมปลวกและเกลือผสมมาบดให้ละเอียด เติมน้ำ
น้ำเกลือด้วยอัตราส่วน เกลือ 2 กิโลกรัม ดิน 3 กิโลกรัม มาผสมกับน้ำเกลือที่สุกแล้วกับเกลือ

เผา แล้วนำใช้ที่คตุกเสร็จแล้วบรรจุลงในภาชนะดินเผา ปิดฝาให้แน่น นำไปบรรจุสองจำหน่วย จำหน่วยได้
รวมแล้วจนผลิตไม่ทัน

นอกจากนี้ยังมีปัญหาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ อีกมากมาย เช่น การทำเกษตรเชิง
อุตสาหกรรม ไร่ยาง ที่บ้านโนนสูง ตำบลดอนทราย การเกษตรเชิงอุตสาหกรรม การตัดกระดาดระดับสูงให้
การทำเกษตรเชิงเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

บทที่ 3

การสังเคราะห์องค์ความรู้จังหวัดศรีสะเกษ

บูรณาการองค์ความรู้

ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดศรีสะเกษ ที่เป็นเอกสารราชการ หนังสือและเอกสารอยู่ค่อนข้างมาก ส่วนใหญ่มีเนื้อหาที่วนเวียนซ้ำ ๆ กัน ข้อมูลบางส่วนที่เป็นเรื่องราวในอดีตคงตรวจสอบ เพราะความไม่สมบูรณ์ครบถ้วนของการจัดเก็บ ในส่วนที่เป็นงานวิจัยมีค่อนข้างน้อย พัฒนาการขององค์ความรู้ในอดีตย้อนหลังตั้งแต่เริ่ม พ.ศ. 2500 ลงไปขาดการบันทึกข้อมูล หรือรวบรวมเอกสารไว้เป็นหมวดหมู่เพื่อการศึกษาค้นคว้า ในปัจจุบันแม้ในส่วนราชการที่รับผิดชอบงานในแต่ละด้าน ก็ขาดแคลนข้อมูลที่ย้อนหลังไปสู่อดีต ในส่วนของบุคคลก็ไม่นิยมนำทักเกี่ยวกับความเป็นมาหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคแต่ละสมัย หรือความเป็นมาของวงศ์ตระกูลของตนเอง

ในปัจจุบัน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเริ่มมีมากขึ้น มีความน่าเชื่อถือ แต่มีเนื้อหายังค่อนข้างซ้ำซ้อนกันอยู่ เนื่องมาจากการอ้างแหล่งความรู้เดียวกัน แต่ก็ส่วนการบูรณาการได้ว่า พัฒนาการของจังหวัดศรีสะเกษในด้านต่าง ๆ มีความเกี่ยวเนื่องกันตั้งแต่ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน การอพยพเข้ามาของชาวยุโรป ชาวมอญและชาวลาว ที่มาเลือกแหล่งที่อยู่ริมฝั่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ ดินดีเหมาะสมสำหรับการทำการเกษตร ได้มีการทำการชลประทาน โดยการขุดสระ หรือนาเวียง มีการจัดตั้งโรงพยาบาลหรือโรคเฝ้าระวังเป็นปราชญ์และสร้างวัด เจดีย์ ทำพิธีประกอบพิธีทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนจะเริ่มจากความเชื่อดั้งเดิมคือการนำผีเสื้อมาบูชา ความเชื่อด้านลัทธิพิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์ควบคู่กับศาสนาพุทธ ประเพณีเกี่ยวกับผีเสื้อสองคลองสิบสี่ และขนบธรรมเนียมประเพณีของส่วนกลาง และอารยธรรมจากตะวันตกในที่สุด สถานที่ประกอบพิธีที่ยังคงหลงเหลืออยู่ ได้กลายมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษในปัจจุบัน ส่วนการศึกษาในอดีตได้การบวชเรียนและใช้วัดเป็นหลัก ในการศึกษาเล่าเรียน เดิมชาวศรีสะเกษไม่นิยมการศึกษา แต่จะเป็นผู้มีความขยันขันแข็งในการทำงาน โดยประกอบอาชีพทางการเกษตร การอาศัยทำวิทยากรธรรมชาติ พิธี ลีลาที่มีอยู่ในการทำางชีวิต รวมทั้งการขายแรงงานทั้งในท้องถิ่นตนเองและในต่างถิ่น มักจะเดินทาง

ไปขายแรงงานในภาคกลาง ภาคตะวันออก หรือภาคใต้ ประชาชนชาวศรีสะเกษส่วนหนึ่งเป็นโรคขาดสารอาหารและโรคหอบหืดเรื้อรัง เนื่องจากลักษณะนิสัยในการรับประทานอาหาร ปัจจุบันแนวโน้มของอุบัติเหตุจะมีมากขึ้น เนื่องจากยานพาหนะมีมากขึ้น เส้นทางคมนาคมดีขึ้น สามารถใช้ความเร็วในการขับเคลื่อนพาหนะ ความไม่เคารพกฎจราจรนำไปสู่อุบัติเหตุ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และเศรษฐกิจโดยรวมในที่สุด

ด้านการเมืองการปกครอง จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีความขัดแย้งทางการเมืองสูงมาตลอด นับตั้งแต่การตั้งเมืองสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งปรากฏว่ามีการร้องเรียนกล่าวโทษซึ่งกันและกัน การเกิดกบฏผีบุญ กบฏพันปีภาพ กบฏคอนมิดนิศ์ การปะทะกันด้วยกำลังอาวุธตามแนวชายแดน ปัจจุบันแกนนำของสมาธิราชคณและสมาธิกาเกษตรกรรายน้อยภาคีกลายเป็นคนจังหวัดศรีสะเกษ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มักมีการแข่งขันกันรุนแรง

ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการบุกรุกเข้าไปใช้เป็นที่อยู่อาศัยและทำมาหากิน การจัดการทรัพยากรน้ำอีวราตประสิทธิ์ภาพ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเริ่มจะก่อตัว จากระบบการระบายน้ำในตัวเมืองและการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการเกษตร ส่วนทรัพยากรดินของจังหวัดมีการพัฒนาดีขึ้นตามลำดับ อันเกิดจากการที่เกษตรกรมีความรู้ในการปรับปรุงดินด้วยการใช้ปุ๋ยและจากซากพืชซากสัตว์

พัฒนาการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของจังหวัดนับหนักทางด้านเกษตร ทั้งโดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของเอกชนผู้เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ การวิจัยโดยศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ ศูนย์วิจัยหม่อนไหมศรีสะเกษ และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ ส่วนการนำเทคโนโลยีจากภายนอกมาใช้ก็นับเป็นไปตามสภาพความต้องการของสังคม เช่น การใช้คอมพิวเตอร์จัดเก็บข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการทำงาน การใช้อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดชายแดน แต่ยังไม่มีการเปิดด่านชายแดนเพื่อการค้า สืบเนื่องมาจากบริเวณชายแดนเดิมเป็นเขตอิทธิพลของเขมรแดงที่ตั้งของเมืองฮิลลของเขมรอันทรายจากการสู้รบ ส่วนการเปิดกาวทองที่วเขาพระวิหารก็เป็นไปไม่ต่อเนื่อง เพราะมีการแย่งชิงพื้นที่กันระหว่างแต่ละฝ่ายในกัมพูชาตลอดมา และเมื่อใดที่เปิดได้จะเป็นประโยชน์ต่อการ

ห้องเขียวของจังหวัด ป่าชายแดนถูกบุกรุกทำลายมาก โดยเฉพาะป่าต้นน้ำลำธาร แหล่งท่องเที่ยวในป่าชายแดนยังขาดการจัดระบบความปลอดภัย เนื่องจากอันตรายจากกับระเบิดที่ตกค้างใช้ป่า การแบ่งจังหวัดภาคธรรมชาติ จังหวัดจึงไม่สามารถใช้ประโยชน์จากป่าชายแดนมากนัก

โดยภาพรวม จังหวัดศรีสะเกษ นับเป็นจังหวัดหนึ่งที่ยังอยู่ในวงจรของความล้าหลัง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าอนาคตโอกาสที่จะพัฒนา ทั้งนี้เพราะจุดแข็งของจังหวัดก็มีหลายประการ แต่ต้องอาศัยความตั้งใจจริงของผู้บริหารทุกระดับ รวมทั้งความร่วมมือและประสานงานที่ดีระหว่างกัน ตลอดจนความซื่อสัตย์สุจริต เพื่แลกเปลี่ยนประโยชน์ส่วนรวม

องค์ความรู้ที่มีรายละเอียดขัดแย้งกัน

1. ประวัติการตั้งถิ่นฐาน จากข้อมูลปฐมภูมิมีหลักฐานการตั้งชุมชนโบราณรอบบริเวณศาสนสถานโดยจวริกปีที่ก่อสร้างชัดเจน (ระหว่าง พ.ศ.1545-1604) แต่การศึกษาประวัติการตั้งถิ่นฐานจากข้อมูลทุติยภูมิที่อาศัยพงศาวดารไทยและเอกสารของทางราชการเป็นหลัก จะเริ่มในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ.2302) ประวัติจังหวัดศรีสะเกษทุกเล่มที่เขียนโดยได้อิทธิพลจากประชุมพงศาวดารและเอกสารทางราชการเป็นหลัก จะเริ่มบรรยายการตั้งเมืองขุขันธ์ที่บ้านสวนใหญ่ ใน พ.ศ.2302 แต่นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะวิเคราะห์เกี่ยวกับการตั้งชุมชนตั้งแต่มีการสร้างปราสาทหิน การอพยพของชาวลาวเข้ามามาตั้งถิ่นฐาน การแยกเมืองนครลำดวนออกจากเมืองขุขันธ์ เรื่องการตั้งชื่อเมืองศรีสะเกษ มีหลายความเห็นที่แตกต่างกัน เช่น (1) การสร้างนามเดิมของศรีสะเกษมาจากพระนางศรี ราชิดาธรมหลายองค์มาผสมเป็นตำนานพระนางศรีตระหม(เกษ) แต่ยังขาดหลักฐานเป็นยืนยันชัดเจน (2) การนำชื่อเมืองมาจากชื่อแม่น้ำอิรวดีในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (3) การที่ชาวลาวผู้มาตั้งเมืองศรีสะเกษ นำมาจากชื่อกลุ่มวัดศรีสะเกษในนครเวียงจันทน์ อันเป็นภูมิสำเนาเดิมของตน (4) มาจากชื่อเมืองเดิมที่ก่อตั้งโดยชาวลาว เช่น เมืองศรีนครเขต เมืองอินทบาท ต่อมาคือเมืองสถานที่ตั้งเมืองศรีสะเกษ พงศาวดารระบุว่าแรกตั้งที่โนนสามขา ตำบลพรมเก่าแพงใหญ่ แต่นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็ค้นคว้าเรื่องโน้มน้าวว่าน่าจะเป็นการตั้งในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษปัจจุบัน ที่มีโนนสามขา คือบริเวณศาลากลาง บริเวณวัดเจียงฮี้ และบริเวณวัดบ้านพันทา เรื่องการตั้งชื่อเมืองขุขันธ์ มีหลายความเห็นหลาย เช่น (1) มาจากคำว่าขุขันธ์(ภาษาจื๋อแปลว่าเมือง) (2) เมืองที่มีคูรถนนรอบริ้วหรือ (3) ตั้งชื่อตามชื่อเจียงขันธ์ เจ้าเมืองคนแรก เรื่องผู้ก่อตั้งเมืองศรีสะเกษ คือ พระยาวัง

วงศ์ (ท้าวอุ่น) ผู้ตั้งเมืองศรีสะเกษ เมื่อ พ.ศ.2325 หลักฐานจากพงศาวดารระบุว่า เป็นบุตรชายของพระยาไทรภักดีศรีนครลำดวน (ตวงจะจะ) แต่ในประวัติศรีสะเกษฉบับสมบูรณ์สันนิษฐานว่าเป็นชาวลาว คือ พหลวงราชโขนม นอกจากนี้ยังมีเรื่องนามของข้าหลวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดคนแรก ซึ่งตามหลักปฏิบัติของจังหวัดอื่น ๆ จะใช้ชื่อเจ้าเมืองคนแรกในอดีต แต่ในทำเนียบของศาลากลางจังหวัดศรีสะเกษ เริ่มจากชื่อพระยาบำรุงบุรีประจันต์ (จันดี กาญจนเสริม) ซึ่งมีผู้ทักท้วงว่าน่าจะไม่ต้อง รวมทั้งความสับสนของช่วงเวลารอยต่อระหว่างกรมเล็กตำแหน่งเจ้าเมืองเพื่อรับกับการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 ระหว่าง พ.ศ.2430 -2440 ก็ยังไม่เป็นที่ยุติ

2. ความยากจนของประชาชน จังหวัดศรีสะเกษยากจนที่สุดในประเทศไทยจริงหรือไม่ อาจต้องพิสูจน์ด้วยการเปรียบเทียบข้อมูลหลายฝ่าย จากตัวเลขรายได้ประชาชาติของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำรวจเมื่อ พ.ศ. 2537 พบว่ารายได้ประชาชาติต่อหัวของประชากรจังหวัดศรีสะเกษ ปีละ 14,900 บาท ตัวเลขสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2539 พบว่าประชาชนจังหวัดศรีสะเกษ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนคนละ 7,149 บาทมากกว่าจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดสุรินทร์ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนคนละ 6,571 บาท จังหวัดยโสธรประชาชนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนคนละ 6,592 บาท จังหวัดอุบลราชธานี ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนคนละ 6,950 บาทต่อคน จังหวัดอำนาจเจริญ ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนคนละ 7,027 บาทตามลำดับ ในด้านมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนสำนักงานสถิติแห่งชาติยังได้ระบุไว้ในผลการสำรวจว่าอยู่ในระดับปานกลาง

ตี่ง จากรายงานเศรษฐกิจและการเงินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2540 ของธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่า ประชาชนศรีสะเกษมีเงินฝากธนาคารออมสินเป็นอันดับที่ 11 ของภาค ในขณะที่จำนวนเงินเชื่ออยู่ในอันดับที่ 9 เงินฝาก ธกส. เป็นอันดับที่ 6 ใกล้เคียงกับจังหวัดชัยภูมิและอุบลราชธานี มีข้อน่าสังเกตว่างบประมาณของจังหวัดที่ได้น้อย อาจเพราะจังหวัดไม่มีกองทหารประจำการขนาดใหญ่แม้ว่าจะเป็นจังหวัดชายแดน หรือไม่มีสถานศึกษาระดับสูงซึ่งจะดึงดูดงบประมาณ และรายได้เข้ามายังจังหวัด

3. ความอุดมสมบูรณ์ของดินเพื่อการเกษตร ป่าทงในเอกสารโดยทั่วไปว่าดินในจังหวัดศรีสะเกษมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ แต่จากการศึกษาพบว่าในบางแห่งมีความอุดมสมบูรณ์สูง เช่น ดงดินแดงหรือภูดินแดง ในเขตอำเภอนิคมธำมรงค์ ศรีรัตนะ เบญจลักษณ์ ขุนหาญ

และที่ดินส่วนใหญ่สามารถพัฒนาได้ ในพื้นที่ชายเขตทุ่งกุลาร้องไห้ในเขตอำเภอ วาปีโคส ยางชุม น้อย กันทรารมย์ และกิ่งอำเภอสหัสขันธ์ พื้นที่มีความเค็มสูงจากแหล่งเกลือใต้ดิน กลับพบว่า เป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพ แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ดินเค็มซึ่งเชื่อว่าจะทำการเกษตรไม่ได้ผล แต่จากการสำรวจพบว่าเหมาะสมกับการปลูกข้าวหอมมะลิซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษได้ชี้แจงว่ามีผู้นำท้องถิ่นที่เป็นมิตรต่อสิ่งเพื่อความถูกต้อง และสิทธิประโยชน์ส่วนรวม แต่บางส่วนเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นขาดความรับผิดชอบและไม่สามารถพัฒนาตนเอง การศึกษาด้านนี้ค่อนข้างน้อยและขาดศักยภาพ ซึ่งอยู่กับมุมมองของผู้ศึกษา เช่น ในทัศนะของผู้นิยมนโยบายสิ่งแวดล้อม จะเห็นว่าผู้ถูกจับกุมในบางกรณีเสียภาพ และข้อหาที่มีการกระทำอันเป็นกบฏนิรโทษ เป็นนักต่อสู้เพื่อความถูกต้องเพื่อมวลชนผู้ถูกให้อับจนแก่การยกย่อง หรือผู้นำองค์กรเอกชนในการเคลื่อนไหวเรียกร้องผลประโยชน์ต่าง ๆ ถือว่าเป็นนักต่อสู้เพื่อความถูกต้องและสิทธิประโยชน์ส่วนรวม อีกส่วนหนึ่งกลับเห็นว่าผู้นำสังคมส่วนเป็นผู้ก่อความวุ่นวายต่อบ้านเมือง

ศักยภาพในการพัฒนาของจังหวัดศรีสะเกษ

จุดเด่นของจังหวัดศรีสะเกษ มีดังนี้

1. ผลผลิตทางการเกษตร ดีทั้งปริมาณและคุณภาพ เช่น พืชไร่ พืชสวน ธรรมชาติ พืชไร่ ข้าวหอมมะลิ ยางพารา โดยเฉพาะกระเทียม สามารถปลูกได้ดี มีรสเผ็ด มีคุณภาพดีกว่าจังหวัดอื่น ๆ การปลูกหอมแดง ถ้าใช้ปุ๋ยคอก ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี จะสามารถเก็บได้นาน มีคุณภาพสูง ผลไม้ที่จังหวัดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือปลูกไม่ได้ เช่น เงาะ ทุเรียน ปลูกได้ดีในจังหวัดศรีสะเกษแต่ปริมาณไม่มาก

2. คุณภาพของดินอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอขุนหาญและ อำเภอศรีรัตนะ มีร้านอาหารอาหารพืชที่เหมาะสม ได้ชื่อว่าอุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ เหมาะสำหรับการลงทุนทั้งในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม รวมทั้งการเพาะกล้าไม้ส่งออกต่างจังหวัดหรือบรรจุน้ำมันงเพื่อจำหน่าย

3. มีศักยภาพด้านการเลี้ยงปศุสัตว์และสัตว์ปีก การจับปลาในแหล่งน้ำธรรมชาติ และการเลี้ยงปลาโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเข้าช่วย

4. ราคาที่ดินต่ำกว่าจังหวัดอื่น เหมาะสำหรับการลงทุน

5. แรงงานมีเพียงพอ และหากมีงานทำในท้องถิ่นจะไม่เลือกอพยพไปทำงานต่างถิ่น แรงงานจากจังหวัดศรีสะเกษมีความอดทนสูง มีความอ่อนน้อมถ่อมตนและพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง หากได้รับการฝึกอบรมที่ถูกต้องเหมาะสม

6. เป็นจังหวัดที่มีขนาดพื้นที่ป่าได้มาตรฐานสากล สามารถจัดการแข่งขันกีฬาระดับระหว่างประเทศได้ กีฬาฟุตบอลในการแข่งขันกีฬาระเบียงมณฑลครั้งที่ 13 จัดแข่งขันรอบแรกในจังหวัดศรีสะเกษ

7. เป็นจังหวัดที่มีธรรมชาติสวยงาม ภูเขาสูง มีลมภาวะหรือความแปลกกันคั่งของประชากรน้อยกว่าจังหวัดอื่นที่อยู่ใกล้เคียง

8. ปราสาทเขาพระวิหารเป็นโบราณสถานที่ทำให้จังหวัดศรีสะเกษ เป็นที่รู้จัก มีโอกาสที่จะร่วมมือกับรัฐบาลกัมพูชาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ร่วมกัน โดยแนวทางการพัฒนามานอนอิงตรง ปราสาทโดนตวล น้ำตกภูอะตอง หินงูเป่าต้นน้ำลำธารบริเวณใกล้เขีย เป็นจุดควรท่องเที่ยวที่ควรร่วมกับปราสาทเขาพระวิหาร อำเภอความสะอาดปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

9. มีหมู่บ้านพัฒนาชายแดน คือโครงการหมู่บ้านพัฒนา 06 และ 07 ในพระอุปถัมภ์ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี และโครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพนมดงรัก ซึ่งจะเป็นสวนสัตว์เปิด มีการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าหายาก และปลูกป่า

10. วัดในจังหวัดศรีสะเกษมีเป็นจำนวนมาก หากได้รับการเอาใจใส่จากกรมการศาสนาจะเกิดประโยชน์มาก ประชาชนมีความเลื่อมใสในพระภิกษุสงฆ์อยู่แล้ว พระที่มีความรู้และทักษะในการเทศน์ธรรมสั่งสอน เป็นผู้นำในการพัฒนาทางด้านจิตใจและการปรับปรุงคุณภาพชีวิต จะสามารถช่วยสังคมได้มาก

11. คอกไม้เทศกสิกรรมของจังหวัดคือดอกลำดวน ซึ่งปลูกจากจันทุม หนองน เป็นที่ขึ้นต้นแล้วยังมีคุณค่าทางสมุนไพร ใช้รักษาโรคมะเร็งเต้านมและมะเร็งลำไส้ ปัจจุบันมีการสกัดเป็นผงสำหรับผสมน้ำดื่มเพื่อสุขภาพ

12. มีการก่อสร้างสถาบันราชภัฏศรีสะเกษ ซึ่งคาดว่าจะเปิดวันนักศึกษได้ในปีการศึกษา 2542 และยังมีโครงการจัดตั้งวิทยาลัยพยาบาล และสถาบันเทคโนโลยีขั้นสูง สังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในขนาดอันใกล้นี้ด้วย

13. เป็นจังหวัดที่อยู่ในความสนใจขององค์กรพัฒนาเอกชน ที่เข้ามาดำเนินโครงการต่าง ๆ ทางสังคมเนื่องจากเห็นว่าเป็นจังหวัดยากจน จังหวัดมีโอกาสมากที่จะใช้จุดด้อยให้เป็นโอกาสในการพัฒนาจังหวัดทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

ขณะเดียวกันจุดด้อยของจังหวัดคือ ข้อจำกัดการเพิ่มมูลค่าของสินค้าทางการเกษตร การลงทุนทางอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมทางการเกษตรมีน้อย รายได้ประชาชนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ การศึกษาต่ำ ขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขมากที่สุดในประเทศ ความขัดแย้งทางการเมืองสูง แหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนาและประชาสัมพันธ์เท่าที่ควร

วิสัยทัศน์ในการพัฒนาและโจทย์การวิจัยในอนาคต

วิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดใน 5 - 10 ปีข้างหน้า

แผนพัฒนาจังหวัดในฐานะที่เป็นจังหวัดยุทธศาสตร์ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 และที่ 8 จะมุ่งประเด็นการเพิ่มรายได้ประชากรในจังหวัดด้วยการส่งเสริมการลงทุนทั้งในภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม ภาคพาณิชยกรรมและบริการ

ศักยภาพของจังหวัดในภาคเกษตรมีแนวโน้มจะพัฒนาให้เป็นการผลิตในเชิงการค้าหรือธุรกิจการเกษตรได้ หากมีการปรับปรุงโครงสร้างการผลิตพืชไร่ เช่น ปอเทือง และถั่วเหลือง ซึ่งลดความสมบูรณ์ของดินและมีปัญหาทางด้านราคาขาย มาเป็นการปลูกข้าวหอมเสียงสีผิวและการเพาะปลูกพืชสวนมากขึ้น เช่น ไม้ดอกไม้ประดับ ผัก และผลไม้ หรือส่งเสริมการผลิตด้านปศุสัตว์ เช่น การเลี้ยงไก่เนื้อ สุกร โค และเป็ด

เนื่องจากสามารถผลิตวัตถุดิบจากภาคเกษตรมาก อุตสาหกรรมต่อเนื่องจากภาคเกษตรสามารถเกิดขึ้นได้ เช่น อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์สินค้าเกษตร อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร โรงงานผลิตอาหารสัตว์ โรงงานผลิตน้ำมันพืช อุตสาหกรรมผลิตภัณฑฺ์ผง เช่น กระเทียมผง ชาลำลองผง เป็นต้น แรงงานที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก สามารถจะนำมาใช้ในอุตสาหกรรมการตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป อุตสาหกรรมไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

ในด้านการพาณิชยกรรมและบริการ จังหวัดศรีสะเกษมีพรมแดนติดต่อกับประเทศในอินโดจีน สามารถทำการค้าขายชายแดนกับประเทศในทิวเขาได้หลายจุด ฐานการผลิตสินค้าอินโดจีนหลายอย่างทั้งที่จังหวัดศรีสะเกษทั้งทางรถยนต์ และรถไฟ เหมาะที่จะเป็นประตูการค้าสู่อินโดจีน โดยร่วมมือกับจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้เนื่องจากราคาที่สินค้าในจังหวัดศรีสะเกษต่ำกว่าจังหวัดใกล้เคียงมาก การลงทุนตั้งคลังสินค้าจะมีต้นทุนต่ำ สำหรับการลงทุนด้านบริการนั้นจะตามมาเมื่อมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมประเพณีพื้นเมืองเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

ฝ่ายข้อมูลและติดตามประเมินผล สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ คาดการณ์ว่า ถ้าจังหวัดขาดศักยภาพในการลงทุนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจแล้ว รายได้ ต่อหัวของประชากรซึ่งต่ำอยู่แล้วจะลดลงอีก (ข้อมูลการลงทุนจังหวัดศรีสะเกษ 2540) และได้ให้ ข้อสังเกตว่า เพื่อให้บรรลุผลตามความมุ่งหมาย จังหวัดต้องมีความพร้อมในทุกด้านโดยเฉพาะ ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จังหวัดยังขาดอยู่ คือ นิคมอุตสาหกรรม ส่วนโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ได้แก่ การพัฒนาสถานีขนส่งผู้โดยสาร สถานีรถไฟ สถานีขนส่งสินค้า การจัดระบบการขนส่ง และการเพิ่มจำนวนหมายเลขโทรศัพท์ ซึ่งเมื่อ พ.ศ.2541 ถึงแม้จะมีหมายเลขโทรศัพท์เกินความต้องการของประชาชน แต่ก็มีเพียง 2 หมายเลขต่อประชากรหนึ่งพันคน ในขณะที่ภาคตะวันออก เฉียงเหนือมี 4 หมายเลขต่อประชากรหนึ่งพันคน

เนื่องจากข้อมูลสถิติภูมิทัศน์ของฐานภาคเกี่ยวกับจังหวัดศรีสะเกษมีไม่มาก คณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำแบบสอบถามขอความคิดเห็นของบุคคลหลายฝ่าย จำนวน 53 คน ซึ่งเมื่อนำ ความคิดเห็นเหล่านี้มาประมวลและวิเคราะห์แล้ว สามารถสรุปได้ว่า แนวทางในการพัฒนา จังหวัดศรีสะเกษภายใต้สถานการณ์เศรษฐกิจปัจจุบัน การพัฒนาจังหวัดในช่วง 5 -10 ปีข้างหน้า จะต้องคำนึงการควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศ และการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยมุ่งพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานควบคู่กับการพัฒนาคน จากมุมมองในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน จังหวัดศรีสะเกษ จะต้องพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะสภาพการคมนาคม ระหว่างตำบลและระหว่างหมู่บ้าน ให้มีความสะดวก สบายกว่าเดิม ระบบสาธารณูปโภค ที่ถึงขาดแคลนคือ ระบบประปา ที่มีการขยายไปถึงหมู่บ้าน แต่ส่วนใหญ่ชำรุด ใช้น้ำไม่ได้ตั้งแต่เสร็จสิ้นการก่อสร้าง การวางเครือข่ายโทรศัพท์ การแก้ปัญหา กระแสไฟฟ้ากำลังตกเรือไฟฟ้าในบางท้องที่ การแก้ปัญหาที่ดิน การจัดสรรงบประมาณด้าน สาธารณูปโภคเพิ่มขึ้น ให้ความสำคัญและความสำเร็จในการรักษาสาธารณสมบัติส่วนรวม เช่น การใช้ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ การรักษาสภาพแวดล้อม ทรัพยากรดิน ป่าไม้ น้ำ การรักษา พื้นผิวจราจร โดยไม่บรรทุกหนักเกินอัตราที่กำหนด การนำวัสดุมีคมเช่นล้อโลหะของเครื่องจักรกล การเกษตรทำลายพื้นผิวจราจร

ในการะเศรษฐกิจปัจจุบันที่ขาดแคลนงบประมาณ ทั้งเงินหรือทุนรอนำจะมีกลุ่ม ข้าราชการเพื่อแก้ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานในเรื่องที่ท้องถิ่นสามารถแก้ไขได้ เช่น การซ่อมแซม

ถนนที่ขรุขระเป็นหลุมบ่อเล็กน้อย การตรวจสอบ เมื่อระวังและแนะนำการใช้สาธารณสมบัติต่าง ๆ อย่างประหยัดและถูกวิธี ไม่รังไร ทุกคนมีสิทธิเข้าถึงข่าวสารต่าง ๆ ได้เท่าเทียมกัน

2. ด้านการพัฒนาคน นับเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นที่สอดคล้องตรงกันว่า ถ้าจะพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษให้ได้ดีจะต้องพัฒนาร่วมโดยการไปการศึกษา จากสภาพที่เป็นอยู่พบว่า ประชาชนชาวจังหวัดศรีสะเกษส่วนใหญ่ส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในระดับสูง เช่น ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษาค่อนข้างน้อย ทั้งนี้เนื่องจากขาดแคลนทุนทรัพย์ ไม่มีสถานศึกษาใกล้บ้าน และการไม่ละทิ้งคุณค่าทางการศึกษาของผู้ปกครอง คุณภาพของผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับต่าง ๆ บางส่วนด้อยกว่าที่กำหนดไว้ในหลักสูตร บางคนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ และไม่ได้รับการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ขาดระเบียบวินัย บางส่วนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน บางส่วนไร้ฝีมือและทักษะในการประกอบอาชีพ อัตราการออกจากกลางคันสูง ครูอาจารย์บางส่วนมีหนี้สินล้นพ้นตัว และเชื่อว่ามีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน ทางราชการได้มีโครงการเงินอุดหนุนเงินเดือนเพื่อแก้ไขปัญหานี้มีเงินอุดหนุนทุกสังกัดไปแล้ว 2 ครั้ง แต่ก็ยังไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องให้แต่ละคนแก้ปัญหาตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งมีการนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง และหาทางแก้ไขในภาพรวมโดยระดมสรรพกำลังจากทุกสังกัด การปรับปรุงหลักสูตรให้เด็กรู้จักคิด บริหาร จัดการตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้บริหารการศึกษาทุกระดับเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา จึงควรพัฒนาผู้บริหารให้มีคุณภาพเป็นเบื้องต้น

การพัฒนาคนทางด้านจิตใจก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญ ผู้นำทางด้านศาสนาเป็นผู้ที่ประชาชนศรัทธา ควรจะเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ เป็นตัวอย่าง ในการประหยัด ทั้งตนเอง การเก็บแกล่งส่วนรวม และการระดมสรรพกำลังในการพัฒนาคน เช่น ชุมนุมเฝ้าการศึกษา อาหารกลางวัน นม ทุนการศึกษา หรืออุทิศตนเป็นวิทยากรฝึกอบรมในสาขาที่มีความชำนาญแก่เด็กยากจนและไร้อื่นที่รันทด

ส่วนราชการทุกส่วนและข้าราชการทุกคนต้องปรับปรุงตนเองให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 คือ ปรับปรุงวิธีการทำงาน ลดขั้นตอนการทำงานให้รวดเร็ว โปร่งใส ให้บริการและเป็นที่เป็นที่ปรึกษาของประชาชน รวมทั้งควรสร้างจิตสำนึกที่ไม่ทำ การทุจริตหรือเบียดบังหาผลประโยชน์โดยมิชอบ

3. ด้านการเมืองการปกครอง การพัฒนาทางการเมืองที่ผ่านมา ได้สร้างนิสัยให้ชาวจังหวัดศรีสะเกษส่วนใหญ่ มองภาพการดำเนินงานกิจกรรมทางการเมืองเป็นการหารายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ ระหว่างการเลือกตั้ง มองว่านักการเมืองคือแหล่งบริจาค เงินซื้อได้ทุกอย่าง จึงควรต้องมีการรณรงค์ให้เกิดความสำนึกทางด้านการเมืองที่ถูกต้องอย่างคัลเนื่องผ่านสื่อต่าง ๆ และมีการตรวจสอบนักการเมืองโดยสาธารณะชน องค์การบริหารส่วนตำบลควรเป็นหน่วยงานหลัก ในการพัฒนาให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจที่ประสาธิตโดยที่ถูกต้อง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดศรีสะเกษทุกคน ควรมีความสามัคคีกันเพื่อระดมสรรพกำลังอันการพัฒนาแทนการแบ่งแย่งชิงดี ซึ่งจังหวัดศรีสะเกษจะสามารถพัฒนาได้มากกว่านี้หากทุกคนประสานงาน และเสริมจุดดีซึ่งกันและกัน

4. ด้านเศรษฐกิจ ประชากรจังหวัดศรีสะเกษมีรายได้ต่ำ สภาพปัจจุบันเศรษฐกิจของจังหวัดขึ้นอยู่กับภาคเกษตร ภาคการพัฒนามากผลิต ภาคการรวมตัวกันเป็นองค์การที่เข้มแข็ง เงินที่ใช้จ่ายลดทอนการเงินมักเอาไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ การใช้สารเคมีในการเกษตรไม่ถูกต้องรบกวนคน ภาคการจัดระบบตลาด ภาคความไร้ระบบตลาดประเภทสภาพชีวิตของเกษตรกรก็ยังมีปัญหา ในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันนี้ ควรนำเอาพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระราชทานเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2549 มาเป็นแนวทางในการจัดการด้านเศรษฐกิจ โดยการทำเกษตรผสมผสาน ให้สามารถลดต้นทุนปัจจัยพื้นฐาน ถ้ามีเหลือก็สามารถจำหน่ายเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายในด้านการศึกษา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การเจ็บป่วย และความจำเป็นในครอบครัว แทนการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อมุ่งส่งออกซึ่งขึ้นอยู่กับความไม่แน่นอนของตลาดโลกเพียงอย่างเดียว ต้องพัฒนาการเกษตรในวิถีที่อบอุ่นซึ่งแวดล้อมด้วย การจัดการแหล่งน้ำที่พอเพียงเป็นหัวใจของการพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษด้านเศรษฐกิจ

การก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดเล็ การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมหรืออุตสาหกรรมกับช่วง เช่น คัดเก็บเปลือกข้าว เจียรในพลอย ทำดอกไม้ประดิษฐ์ ประเภทรองรับไฟฟ้า เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยสร้างงานแก่ประชาชนไม่ให้อพยพย้ายถิ่น สร้างสถาบันครอบครัวที่มั่นคง เพราะแรงงานในจังหวัดศรีสะเกษมีมาก ที่ดินมีราคาถูก สามารถลงทุนโดยมีต้นทุนการผลิตต่ำ และควรเป็นโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์การเกษตรในท้องถิ่น

5. ด้านการสาธารณสุข โดยที่เป้าหมายสูงสุดของรัฐบาลต้องการให้ประชาชนชาวไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขภาพกาย ใจ ที่สมบูรณ์แข็งแรง อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความอบอุ่นและมีความสุข จังหวัดศรีสะเกษจึงควรดำเนินการเพื่อให้ประชาชนชาวศรีสะเกษมีคุณภาพชีวิตที่ดีในขนาด โดยภาคีรัฐร่วมมือกับภาคเอกชน สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนมีการพัฒนาพฤติกรรมอนามัยที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อให้มีสุขภาพกายใจที่แข็งแรงสมบูรณ์ ขยายงานสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อให้ทุกคนสามารถดูแลสุขภาพของตนเอง ของครอบครัวและชุมชน ในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ รวมไปถึงการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อที่สำคัญและการฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสม

นอกจากนี้ควรพัฒนาระบบประกันสุขภาพที่มีประสิทธิภาพกับประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้มีรายได้น้อย ผู้ด้อยโอกาส และผู้ที่สังคมควรช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อให้สามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่จำเป็นได้ทั่วถึงอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานทัดเทียมกัน ควรมีการพัฒนาและส่งเสริมวิทยาการด้านการแพทย์แผนไทยมาใช้อย่างเหมาะสมและจริงจังในสถานบริการทุกระดับ เพื่อให้เป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งสำหรับประชาชน ขณะเดียวกันควรผลิตบุคลากรทางสาธารณสุขสาขาขาดแคลนให้เพียงพอและมีการกระจายอย่างทั่วถึง สนับสนุนภาคเอกชนในการจัดการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานและมีราคาที่เหมาะสม หาแนวทางในการร่วมลงทุน และใช้ทรัพยากรสาธารณสุขร่วมกัน เฉพาะอย่างยิ่งแก้ไขปัญหาลาเลศผลิตให้หมดสิ้นหรือลดลงไว้บนเงื่อนไขที่ถูกต้อง และทำดีที่สุดควรปรับปรุงระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข เพื่อให้สามารถบริหารจัดการงานสาธารณสุข รวมถึงการควบคุมกำกับ ติดตามผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ และประสานความร่วมมือภาคีรัฐทุกหน่วยงานและภาคเอกชน ร่วมกันแก้ไขปัญหาลาเลศผลิตให้หมดสิ้นหรือลดลงไว้บนเงื่อนไขที่ดีที่สุด

6. ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ต้องมีมาตรการจัดการเรื่องสิ่งแวดล้อมโดยการวางแผนไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะเกิดปัญหา ให้ประชาชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการรับรู้และวางแผนด้วยตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรเข้าไปสัมผัสปัญหาด้วยตนเองอย่างใกล้ชิด เช่น กรณีการประกาศพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทับที่อยู่และที่ทำกินของประชาชนโดยขาดการจำแนก เป็นเหตุให้พื้นที่ป่าสงวนที่แท้จริงถูกบุกรุกไปด้วยโดยอ้างอ้างว่าป่าสงวนนั้นเป็นที่ทำกินไปด้วย ความขัดแย้งระหว่างประชาชนที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพลังมวลชนต่าง ๆ บุกรุกที่ป่าสงวน เขาทำลายต้นไม้ที่ปลูกไว้ เกิดขึ้นซ้ำรื้อนหลายครั้งต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้

ปัญหาการรับค่ารถเข็นไปแล้วแต่ไม่ยอมเคลียร์ย้ายรถออกจากเขตปลอดวงหรือย้ายแล้วกลับเอาไปอีก ปัญหาการแจ้งข้อมูลที่เป็นเท็จเกี่ยวกับค่ารถเข็นในการสร้างเงื่อนไขสร้างฝ่าย ปัญหาการระบายน้ำมาเลี้ยงจากที่อยู่วัดและโรงงานผู้ผลิตน้ำธรรมชาติ ล้วนเป็นปัญหาที่ผู้เกี่ยวข้องต้องวางแผนแก้ไข โดยประชาสัมพันธ์ทำให้เกิดความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้โดยสาธารณะชน แผนการตัดสินใจในชุมชนเพียงไม่กี่คน ซึ่งอาจขาดข้อมูลที่แท้จริงและครอบคลุม

7. ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำเป็นต้องมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยและนำเทคโนโลยีที่ส่งเสริมการทำเกษตรเข้ามาภายในจังหวัด รวมทั้งการจัดการทรัพยากรน้ำให้ถูกต้องและประหยัด ทั้งระบบน้ำใต้ดิน น้ำบนจากแหล่งชลประทาน และแหล่งน้ำธรรมชาติแทนการทำคลองส่งน้ำแบบลาดคอนกรีตที่ใช้ได้ผลน้อยในปัจจุบัน แต่ทั้งนี้ให้คำนึงถึงต้นทุนการผลิตรวมทั้งผลเสียที่จะติดตามมาเกี่ยวกับเทคโนโลยีด้วย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับจังหวัดจึงควรเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อมด้วย เช่น การเกษตรตามทฤษฎีใหม่ การใช้พืชหรือธรรมชาติกำจัดศัตรูพืช การผลิตปุ๋ยชีวภาพ กักตุนดักชีวภาพ การใช้สมุนไพรในการป้องกันรักษาโรค การผลิตพลังงานไฟฟ้าจากแรงแผ่นลมและแสงอาทิตย์ เป็นต้น

8. ด้านการท่องเที่ยว มีโอกาสจะพัฒนาและหารายได้เข้าจังหวัดได้ จึงควรส่งเสริมให้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและฟื้นฟูวัฒนธรรม จัดหมู่บ้านท่องเที่ยว ลาว ลอย เอย เมาะ ไปใกล้เคียงกับสภาพดั้งเดิม อนุรักษ์ฟื้นฟูภาษาถิ่นรวมทั้งมีการเรียนรู้เป็นภาษาที่สองที่ประชาชนสามารถเลือกศึกษาได้ในสถานการศึกษา เชื่อมโยงจุดท่องเที่ยวเป็นวงจรให้เกิดความสะดวกในการเดินทาง มีทั้งจุดรถสะดวก ซ่อมแซมอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ จัดพิพิธภัณฑ์เมืองที่อาคารศูนย์วัฒนธรรมที่พระธาตุเชิงชุมของหรือที่สวนสาธารณะน้ำคำ ประสานงานในระดับท้องถิ่นกับทางการกับทูตในการจัดการเที่ยวชมเราพระวิหารแหล่งประวัติศาสตร์ของโลกให้เหมาะสมและได้รับความรู้เกี่ยวกับเราพระวิหารอย่างแท้จริง ส่งเสริมการใช้สถานที่ทางของจังหวัดเป็นที่แข่งขันกีฬาในระดับชาติ รวมทั้งฝึกอบรม รมรงค์หรือแนะนำประชาชนให้รู้จักการบริการต้อนรับนักท่องเที่ยว แนะนำให้การเรียนรู้และได้รับความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจ การรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่มีขยะ เศษแก้ว ขยะพลาสติก ตามแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมควรมีการประชุมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

๙. ด้านการศาสนา การรทวเพื่อศีกษาพระธรรมวินัยในระดับจังหวัดมีน้อย ส่วนใหญ่จะบวชระยะสั้น พระภิกษุที่อยู่ประจำมีอายุนมากและส่วนใหญ่ขาดความรู้ในด้านหลักธรรมที่นำไปเผยแผ่สั่งสอนประชาชน ดังนั้นพระสังฆาธิการและพระเถระทุกระดับ ควรติดตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างใกล้ชิด การฝึกอบรมพระภิกษุตามเนรที่บวชใหม่ควรมีบทบาทในการชี้นำสังคม เป็นผู้นำทางด้านจิตใจในการแก้ปัญหาสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีในการประหยัด การเสียสละ และการประพฤติดีกรรระรณามาแก้ไขปัญหาวีถีชีวิตที่ว้างมีปัญหาวินชณะนี้ จึ้นมีโดยไม่วัดกับพระธรรมวินัย

10. ด้านการสื่อสารและการคมนาคม การสื่อสารโดยโทรศัพท์ประเภทต่าง ๆ ในขณะนี้มีเพียงหอศอการให้บริการเมื่อเปรียบเทียบกับกำลังซื้อหรือความจำเป็นของประชาชน ยังเหลือคู่สายโทรศัพท์ที่สามารถให้บริการแก่ประชาชนได้น้อย ด้านการคมนาคม ต้องป้กป้องคุณภาพผิฉการจราจรบนทุกประเภท ขยายผิฉการจราจร การจำกัดน้ำหนักรบรรทุกของรถ การสร้างความสะดวกในการรักษาสาธารณประโยชน์ การตั้งอาลาสมักวักำรุงรักษาถนน เป็นต้น

11. ด้านทรัพยากรบุคคลและภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรไ้ผลงานของทรัพยากรบุคคล และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเผยแผ่เป็นตัวอย่าง เพื่อให้บุคคลอื่นหรือชุมชนนำไปพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาวงตนเอง รวมทั้งสร้างความคิดภูมิใจและกำลังใจที่จะพัฒนาท้องถิ่น การเสียสละและทำงานเพื่อส่วนรวม รวมทั้งผู้ที่ประสบผลสำเร็จในอาชีพและเกษียณอายุควรรัดคันมาพัฒนาเป็นกำฉนิต จึงควรมีการประสานงานไปักำสังใจและไ้ความร่วมมือ เพราะบุคคลดังกล่าวมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์สูง

ข้อเสนอแนะไ้การวิจัยในอนาคต

ในการเสนอแนะโครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษ ในแนวฉีกหรือเฉพาะด้าน คณะผู้วิจัยได้เสนอว่า ควรมีการวิจัยในเรื่องต่าง ๆ ตามความสำคัญและความจำเป็นตามลำดับ ดังนี้

1. ประวัติการตั้งถิ่นฐานของชาวจังหวัดศรีสะเกษ ระหว่าง ปี พ.ศ.1586 จากศิลาจารึกปราสาทละกำแพงใหญ่ อำเภอบุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ จนถึง พ.ศ.2302 ที่มิ

กำลังชุมชนชาวส่วยที่บ้านปราสาทสี่เหลี่ยมดงลำดวน เวลาประมาณ 717 ปี ในช่วงนี้ความเป็นอยู่และประวัติศาสตร์ของจังหวัดศรีสะเกษเป็นอย่างไร โดยการค้นคว้าจากหลักฐานทางโบราณคดี ตำนาน ประวัติศาสตร์ลาว เขมร และลักษณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา ทั้งนี้เพื่อเป็นการสังเคราะห์และสรุปข้อคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน

2. **เผ่าพันธุ์และประชากรในจังหวัดศรีสะเกษ** เนื่องจากมีความเชื่อของบุคคลทั่วไปว่า ศรีสะเกษเป็นเมืองส่วย ที่ประกอบด้วยชนเผ่าลาว เขมร ส่วย เขลียง จากสภาพปัจจุบันที่ความเจริญและเทคโนโลยีการสื่อสารได้ขยายเข้ามาทั่วทุกพื้นที่ ทำให้ชนเผ่าธรรมเมืองประเพณีและวิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป ขาดการศึกษาค้นคว้าและบันทึกสิ่งที่มีอยู่เดิมไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา จึงควรมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่องเผ่าพันธุ์ของประชากรในศรีสะเกษ ความเป็นมา ชนเผ่าธรรมเมืองประเพณี วิถีชนธรรม ความเชื่อ ภาษาพูด ลักษณะการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น จุดเด่นจุดด้อย และจุดที่น่าพัฒนาให้เป็นสายลักษณะอักษร ก่อให้เกิดอุปสรรคเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จึงจะเป็นประโยชน์มาก เมื่อการร่างหจจดหมายเชิญของจังหวัดในคราวนี้

3. **การพัฒนาทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540** เพื่อประเมินงานทฤษฎีนิติในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับวิธีการเลือกตั้ง และการตรวจสอบสาธารณะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีการเมืองของจังหวัดซึ่งมีความไม่โปร่งใสและความขัดแย้งสูงในอดีต

4. **การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมและการเกษตรในจังหวัดศรีสะเกษ** เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีจุดเด่นทางด้านการเกษตร และประชากรส่วนใหญ่มีศักยภาพและความชำนาญด้านการเกษตร ในการศึกษาส่วนนี้อาจทำการศึกษาค้นคว้าได้หลายเรื่อง เช่น การดำเนินชีวิตของชุมชนที่ระบอบโลก อำเภอกันทรลักษ์ จึงพัฒนาการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีและกาฆ่าแมลงไม่อันตราย การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) ควรค้นคว้าผู้ประกอบอาชีพการเกษตรที่ประสบผลสำเร็จ เช่น นายวิชัย คำมพันธ์เจริญ นายสุริยัม สุภาพ การศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนการผลิต มูลค่างานผลิต ระหว่างการทำเกษตรหลายแบบ เช่น นาข้าว นาหวาน การศึกษาการพัฒนาข้าวสารการเกษตร การส่งเสริมการเกษตร การส่งเสริมประสิทธิภาพเจ้าหน้าที่พัฒนาการเกษตรระดับจังหวัด และการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเกษตร เป็นต้น

5. การศึกษาศักยภาพของผู้พิการและผู้สูงอายุ เนื่องจากภาวะความยากจนซึ่งมักมีผลกระทบยิ่งขึ้นจากผลกระทบวิกฤติเศรษฐกิจ ผู้พิการส่วนหนึ่งพิการโดยกำเนิด จากภาวะโภชนาการ และการประสบภัยจากการรับความช้ำแค้น การเพิ่มขึ้นของประชากรวัยสูงอายุ ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกทอดทิ้งเพราะความยากจนของครอบครัว จึงควรมีข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการ ลักษณะความพิการ แหล่งที่อยู่ของคนพิการ ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสของจังหวัดสามารถเข้าถึงบริการของรัฐและเอกชน และพัฒนาตนเองเป็นทรัพยากรบุคคลได้ต่อไป

6. ศาสนสัมพันธ์กับการพัฒนาจังหวัด จังหวัดศรีสะเกษมีวัดเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มีการสร้างอาคารที่สงฆ์และถาวรวัตถุมากมาย เช่น โบสถ์ ศาลา กุฏิ พระประธาน รวมทั้งมีผู้มีจิตศรัทธา มาทำบุญในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การบริจาคทาน การจัดทำผ้าป่า กฐิน ในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก จึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการจัดการกับรายได้ของวัดที่สนับสนุนการพัฒนาจังหวัดเช่นการช่วยเหลือชุมชนและอื่น ๆ

7. ยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยจัดแหล่งท่องเที่ยวให้ครอบคลุมไปถึงเกษตรกรรมชาติมากที่สุด เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบโบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรมและประเพณีที่น่าสนใจ ควรมีการศึกษา จุดเด่น จุดด้อย โอกาส ในการพัฒนาระบบการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ การจัดจุดท่องเที่ยวภายในเส้นทางและระยะเวลาที่เหมาะสม การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นสินค้าของฝากของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว

8. ผลกระทบต่อผู้ยากไร้อันเนื่องจากภาวะวิกฤติและภาวะภัยแล้ง 2541 จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งในปีดังกล่าว ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวมีปริมาณลดลงอย่างมากและราคาขายก็ตกต่ำลงจากมีที่แล้งถึงประมาณร้อยละ 30 นอกจากนี้ยังถูกซ้ำเติมด้วยวิกฤติเศรษฐกิจ เป็นผลให้เกิดการว่างงานขาดรายได้ และการประกอบอาชีพเดิมผิดเคียง จึงควรศึกษาถึงสถานการณ์ความเดือดร้อน และเสนอแนวทางเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน

9. การศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนา 4 จังหวัดอีสานใต้ เนื่องจาก 4 จังหวัดอีสานใต้ ได้แก่ ชุมพร ราชบุรี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ มีความคล้ายคลึงกันทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ภาษาและวัฒนธรรม การศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาในลักษณะเครือข่ายจะมีความสมบูรณ์ด้านข้อมูล และภาพ/สถานการณ์ในระดับอนุภาคที่มีปัญหาใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 1 : รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายอำเภอ ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ.2540

รายชื่ออำเภอ	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
รวมทั้งจังหวัดศรีสะเกษ	709,960	712,567	1,422,527	267,167
อำเภอเมืองศรีสะเกษ	46,130	47,675	93,787	17,721
อำเภอยางชุมน้อย	18,320	18,178	36,498	6,840
อำเภอกันทรารมย์	50,210	50,390	100,600	18,032
อำเภอกันทรวิชัย	96,482	95,855	192,337	38,125
อำเภอรุขรดี	71,278	72,149	143,427	26,322
อำเภอไพรบึง	23,345	23,693	47,038	8,722
อำเภอปรางค์กู่	34,490	34,798	69,288	11,977
อำเภอขุนหาญ	49,903	50,118	100,021	19,368
อำเภอรามัน	40,839	41,645	82,484	16,090
อำเภออุทุมพรพิสัย	55,412	55,264	110,676	19,172
อำเภอน้ำขุ่น	5,339	5,477	10,816	2,057
อำเภอห้วยทับทัน	19,822	19,460	39,282	6,550
อำเภอโนนคูณ	18,346	18,306	36,652	6,692
อำเภอศรีรัตนะ	25,134	25,537	50,671	8,903
อำเภอน้ำเกลี้ยง	20,557	20,436	40,993	7,603
อำเภอวังหิน	22,406	22,098	44,504	8,160
อำเภอภูสิงห์	24,046	23,448	47,494	9,819
อำเภอเมืองจันทร์	8,866	8,780	17,646	3,071
อำเภอเบญจลักษ์	17,875	17,404	35,079	6,889
อำเภอพยุห์	18,678	19,157	37,835	7,547
กิ่งอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ	11,840	11,805	23,645	4,069
กิ่งอำเภอสิลาขาว	10,460	10,393	20,853	3,936
เทศบาลเมืองศรีสะเกษ	20,382	20,519	40,901	11,201

ที่มา : สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2541

ตารางที่ 2 : จำนวนประชากร (เฉพาะผู้มีสัญชาติไทย) จำแนกตามหมวดอายุและค่าภาษี

พ.ศ.2539

ค่าเกณฑ์เงินภาษี	รวม	0-9 ปี	10-19 ปี	20-29 ปี	30-44 ปี	45-59 ปี	60-79 ปี	80 ปี ขึ้นไป	ไม่ทราบ
รวมรวม	1,384,751	232,403	262,917	297,539	309,738	173,070	91,009	11,737	8,258
ในเขตเทศบาล	30,897	7,270	8,050	6,415	8,897	4,957	2,214	203	139
นอกเขตเทศบาล	1,347,854	225,133	254,867	291,124	300,841	168,113	88,795	11,534	8,119
เมืองศรีสะเกษ	129,231	21,338	23,607	26,640	30,199	17,182	6,744	1,094	497
เทศบาลเมืองศรีสะเกษ	36,897	7,270	8,050	6,415	8,897	4,957	2,214	203	139
เทศบาลตำบล	92,334	14,068	17,557	20,225	21,302	12,225	4,530	891	358
กิ่งกษัตริย์	188,309	33,020	38,504	40,885	42,812	21,004	10,857	1,796	1,888
กิ่งกษัตริย์	97,270	16,061	17,732	21,837	21,318	11,887	6,539	773	72
บุรีรัมย์	140,030	23,501	27,048	29,389	31,721	18,962	9,235	1,179	1,118
บุรีรัมย์	47,116	12,908	16,764	20,882	21,079	11,384	6,099	643	58
บ้านดง	40,222	8,844	8,887	9,190	8,798	4,732	2,281	236	91
บ้านดง	36,137	6,331	7,096	8,033	7,919	4,134	2,108	330	182
เมืองบุรีรัมย์	10,471	1,517	1,745	2,136	2,802	1,628	919	66	17
เมืองบุรีรัมย์	35,095	6,968	8,852	10,256	13,902	7,328	1,974	289	146
บ้านดง	67,875	10,900	12,875	14,568	14,802	8,634	4,780	885	386
บ้านดง	42,716	7,088	8,038	9,378	10,228	6,077	3,134	466	21
บ้านดง	44,888	8,120	9,521	10,911	11,573	6,027	2,371	210	172
บ้านดง	38,436	6,868	8,441	9,389	10,883	6,356	2,378	238	14
บ้านดง	108,888	15,783	17,882	21,917	21,888	14,084	7,877	740	77
บ้านดง	43,448	7,837	8,488	9,812	10,458	6,106	2,535	241	17
บ้านดง	42,114	8,604	10,079	10,037	10,989	6,203	2,635	813	23
บ้านดง	38,238	6,824	7,008	8,379	8,182	4,641	2,474	363	32
บ้านดง	107,708	15,788	18,808	22,867	23,389	18,748	9,012	1,943	688
บ้านดง	36,883	6,567	8,889	9,128	8,589	4,984	2,445	550	30
บ้านดง	21,346	3,472	4,387	4,879	4,840	3,394	1,888	321	233
บ้านดง	17,075	2,610	3,438	3,717	3,429	2,441	1,398	150	8

ที่มา : สมุดรายนามสถิติจังหวัด สำนักงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 2540

ตารางที่ 3 : จำนวนการเกิด การตาย การย้ายเข้า และการย้ายออกของประชากร
จำแนกตามเพศ พ.ศ.2536 -2539

ปี	การเกิด			การตาย			การย้ายเข้า			การย้ายออก		
	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
2536	21,009	10,397	10,611	6,920	3,836	2,648	73,741	40,269	33,742	64,262	36,831	29,448
2537	23,116	11,766	11,344	4,048	2,430	1,618	96,112	39,567	26,125	47,577	26,671	11,000
2538	22,741	11,497	11,254	6,896	3,546	2,099	60,078	32,760	27,299	67,178	31,909	26,673
2539	22,056	11,208	10,848	7,212	4,351	2,861	58,561	31,187	25,393	54,786	30,110	21,875

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2540

(สรุปรายงานสถิติจังหวัด : สำนักงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2540 น.7)

ตารางที่ 4 : จำนวนประชากร จำแนกตามสถานภาพแรงงาน และเพศ
รอบที่ 3 (สิงหาคม) พ.ศ.2539

สถานภาพแรงงาน	รวม	ชาย	หญิง
รวมเขต	1,373,885	684,993	688,892
อายุ 13 ปีขึ้นไป	994,288	495,296	498,993
กำลังแรงงานรวม	783,599	404,538	379,061
1.กำลังแรงงานมีงานทำ	783,599	404,538	379,061
1.1. ผู้มีงานทำ	778,718	401,836	376,882
1.2. ผู้ไม่มีงานทำ	4,881	2,702	2,179
2.กำลังแรงงานที่รอฤดูกาล	-	-	-
ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	210,689	90,757	119,932
1.ทำนบบ้าน	34,416	1,004	33,414
2.เรียนหนังสือ	126,892	67,539	59,353
3.อื่น ๆ	49,379	22,214	27,165
อายุต่ำกว่า 13 ปี	379,596	189,698	189,898

หมายเหตุ : ผลรวมจำนวนชายหญิงอาจไม่เท่ากับผลรวมเนื่องจากการปัดเศษนิยม

ที่มา : รายงานการสำรวจแรงงาน รอบที่ 3 (สิงหาคม) 2539

สำนักงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2540

ตารางที่ 5 : จำนวนประชากรอายุ 13 ปีขึ้นไป ที่มีงานทำ จำแนกตามอาชีพและเพศ
รอบที่ 3 (สิงหาคม) 2539

อาชีพ	รวม	ชาย	หญิง
รวมย่อย	778,718	401,836	376,882
- ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ วิชาการและปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง	28,222	11,710	16,513
- ผู้ปฏิบัติงานบริหาร ธุรกิจ และกาจัดดำเนินการ	10,771	9,177	1,594
- ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเสมือน	6,448	3,224	3,223
- ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า	37,902	18,342	19,560
- เกษตรกร ชาวประมง ผู้ค้าสัตว์ คนคัดค้าน ชักลากไม้ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเหมืองแร่	669,263	344,108	325,094
- ผู้ค้าของมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง			
- ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการขนส่งและคมนาคม	5,138	5,118	00
- ช่างผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและกรรมกรซึ่งมิได้ จำแนกไว้ในหมวดอื่น	20,429	11,658	8,771
- ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริการ การกีฬาและการเล่นส่าง ๆ	6,502	1,440	4,062
- คนงานซึ่งมิได้จำแนกไว้ในหมวดอื่น	-	-	-

หมายเหตุ : ผลรวมจำนวนชาย หญิง อาจไม่เท่ากับขลรวมเนื่องจากการปัดทศนิยม

ที่มา : รายงานผลการสำรวจแรงงานรอบที่ 3 (สิงหาคม) 2539 สำนักงานสถิติแห่งชาติ
สำนักงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2540

ตารางที่ 8 : จำนวนผู้ว่างงาน/ผู้ถูกเลิกจ้าง ที่ได้รับการแก้ไข จังหวัดศรีสะเกษ

ณ เดือนพฤษภาคม 2541

ที่	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวน ผู้ว่างงาน	จำนวนผู้ได้ รับการแก้ไข	จำนวน ผู้ถูกเลิกจ้าง	จำนวนผู้ได้ รับการแก้ไข
1	เมือง	3,796	2,450	222	3
2	กิ่ง อ.ไพร่ศรีสุวรรณ	1,080	80	147	20
3	โนนสูง	312	187	24	8
4	ห้วยทับทัน	399	208	58	4
5	ศรีพนม	1,078	1,078	14	-
6	ภูสิงห์	431	315	93	21
7	น้ำเกลี้ยง	1,107	116	96	-
8	ราษีไศล	627	553	92	2
9	เมืองจันทร์	424	341	67	-
10	อุทุมพรพิสัย	804	589	28	-
11	วังหิน	609	222	62	-
12	พยุห์	149	121	29	-
13	ยางชุมน้อย	626	206	45	4
14	ขุขันธ์	1,727	832	78	8
15	กันทรารมย์	384	384	3	-
16	กัมปงพิบูลย์	14,734	442	124	-
17	โพธิ์ไทรงาม	655	104	56	-
18	เบญจลักษ์	240	51	167	3
19	ขุนหาญ	580	255	143	22
20	ประจักษ์	361	216	25	1
21	โพนพิสัย	127	78	7	-
22	กิ่ง อ.ศีลาสาท	171	171	-	-
	รวม	17,399	8,789	1,578	97

ที่มา : สำนักงานแรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2541

ตารางที่ 7 - จำนวนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งระดับต่าง ๆ ช่วงปี 2533 - 2539

การเลือกตั้งวันที่	จำนวนผู้มีสิทธิ	มาใช้สิทธิ	ร้อยละ	บัตรเสีย	ร้อยละ
ส.ท.23 ก.ย.2533	20,248	9,621	47.51	636	6.01
ส.จ.20 ก.ค.2533	656,851	373,881	56.92	18,278	4.89
ส.ส. 22 มี.ค.2535	730,386	445,904	61.04	16,704	3.80
ส.ส. 13 ก.ย.2535	694,031	452,617	70.68	11,450	2.52
ส.ก.น่ายกขึ้น ตั้งใหม่ 26 ธ.ค.2535	1,614	1,011	62.63	66	6.52
ส.ก.ศรีวิไล ตั้งใหม่ 4 ก.ค.2536	2,374	1,704	71.90	186	10.00
ส.ก.เบ็ญจ ตั้งใหม่ 4 ก.ค.2536	3,976	2,398	60.31	86	3.59
ส.ก.บางขุนไทร รวม 74 พ.ย.2536	3,557	2,766	77.78	77	2.75
พ.ธ. 2 ก.ค.2538	865,215	534,015	61.72	15,810	2.96
ส.ท. 12 พ.ย.2538	22,777	11,731	51.51	896	7.65
ส.ส. 24 พ.ย.2538	853,266	495,818	58.11	15,701	3.17
ส.ส. 17 พ.ย.2539	865,472	558,974	64.59	13,439	2.40

ส.ส. หมายถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ส.จ. หมายถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด

ส.ก. หมายถึงการเลือกตั้งสมาชิกกรรมการสุขาภิบาล

ส.ท. หมายถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

ที่มา : สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 2541

ตารางที่ 8 : ผลิตภัณฑ์จังหวัดศรีสะเกษ ภาคเกษตรกรรม รายสาขา ณ ราคาประจำปี 2537

รายการข้อมูล	มูลค่าผลผลิต	ค่าใช้จ่าย ชั้นกลาง	มูลค่าเพิ่ม	ร้อยละ
ภาคเกษตรกรรม	8,925,643,898	2,733,015,908	6,192,627,991	100
สาขาพืช	6,867,433,174	1,774,093,805	5,093,339,369	82.25
สาขาปศุสัตว์	904,642,194	337,881,210	556,680,985	9.15
สาขาบริการทางการเกษตร	472,420,160	151,895,402	320,624,758	5.18
สาขาประมง	241,938,086	101,623,996	140,324,090	2.26
สาขาแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	438,539,377	367,384,453	71,151,924	1.15
สาขาไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์จากป่า	773,907	147,042	626,865	0.01

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2540

ตารางที่ 9 : ผลิตภัณฑ์จังหวัดศรีสะเกษ ภาคเกษตรกรรม รายสาขา ณ ราคาประจำปี 2539

รายการข้อมูล	มูลค่าผลผลิต	ค่าใช้จ่าย ชั้นกลาง	มูลค่าเพิ่ม	ร้อยละ
ภาคเกษตรกรรม	9,761,053,295	2,223,968,517	7,537,084,778	100
สาขาพืช	7,515,001,257	1,114,866,288	6,400,134,969	84.93
สาขาปศุสัตว์	948,692,427	316,182,804	632,499,623	8.39
สาขาบริการทางการเกษตร	402,171,690	151,084,094	251,087,596	3.33
สาขาประมง	309,789,315	130,111,512	179,677,803	2.38
สาขาแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	589,789,315	509,739,319	70,944,327	0.91
สาขาไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์จากป่า	4,725,000	1,984,600	2,740,500	0.03

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2540

ตารางที่ 10 : สถิติการเพาะปลูกพืชในจังหวัดศรีสะเกษ ปี 2539/2539

ชนิดของพืช	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	หมายเหตุ
ข้าวเจ้า	2,345,214	993,121	
ข้าวเหนียว	423,357	146,875	
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	146,536	152,447	
มันสำปะหลังโรงงาน	83,276	199,688	
ปอแก้ว	40,397	2,141	
หอมแดง	22,690	56,160	
กระเทียม	2,222	2,166	
ถั่วลิสง	14,693	4,455	
ถั่วเขียวผิวมัน	23,356	3,905	
พริกอินท	15,270	87,581	(เส้นไหม)
ยางพารา	19,941	44	
มะม่วงแก้ว	18,170	11,235	
ไม้ดอก	4,663	2,324	
ชิง	953	3,068	
เลาะ	966	639	
ทุเรียน	1,015	134	
พริกสด	16,386	10,777	

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2540

ตารางที่ 11 : ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดศรีสะเกษ ปี 2537 เปรียบเทียบตามราคาประจำปี

หน่วย : 1,000 บาท

สาขาการผลิต	2535	ร้อยละ	2536	ร้อยละ	2537	ร้อยละ
1. การเกษตร	5,480,312	31.85	4,313,700	24.57	4,790,509	23.70
1.1. ปลูกข้าว	3,899,194	72.50	2,890,775	67.01	3,363,706	70.12
1.2. ปลูกพืชไร่	639,346	11.67	616,429	14.29	637,605	13.29
1.3. ปศุสัตว์	71,245	1.30	66,880	1.55	63,018	1.32
1.4. ป่าไม้	13,040	0.24	64,471	1.26	705	0.01
1.5. เลี้ยงการเกษตร	387,886	7.00	313,451	7.27	360,384	7.30
1.6. การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	370,801	6.78	371,084	8.62	391,637	7.98
2. ดึงหรือขุดและการขุดหิน	24,678	0.14	26,198	0.15	61,325	0.29
3. อุตสาหกรรม	319,943	1.88	434,674	2.46	622,272	3.07
4. ขนส่ง	968,178	5.57	944,342	5.61	1,602,553	7.97
5. ไฟฟ้าและประปา	173,480	1.00	201,287	1.15	209,026	1.03
6. การค้าปลีกและซ่อม	836,072	4.91	724,491	4.18	753,852	3.72
7. ค่าคงและค่าเฉลี่ย	4,570,383	26.56	5,075,241	29.91	5,788,332	28.38
8. ธนาคาร ประกันภัยและสหกรณ์การเกษตร	440,000	2.56	469,476	2.67	793,589	3.93
9. กิจการอื่น	908,634	5.29	995,640	5.67	1,088,026	5.35
10. การบริหารราชการและการป้องกันประเทศ	1,167,857	6.79	1,508,884	8.59	1,536,809	7.59
11. บริการ	2,508,950	14.58	2,812,900	16.02	3,018,199	15.07
ผลิตภัณฑ์รวมของจังหวัด	17,208,939	100	17,557,582	100	20,240,35	100
รายได้เฉลี่ยประชากร	12,968		13,103		14,390	

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2540

ตารางที่ 12 : การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจจังหวัด ปี 2539/2539

ชนิดของพืช	พื้นที่เพาะปลูกไร่	ผลผลิต (ตัน)	หมายเหตุ
ข้าวเจ้า	2,346,634	812,138	
ข้าวเหนียว	374,755	125,040	
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	148,286	145,480	
มันสำปะหลัง	57,454	131,676	
ปอแก้ว	50,839	12,426	
หอมแดง	31,567	68,114	
กระเทียม	3,287	3,429	
ถั่วลิสง	8,905	2,375	
รวม	3,021,727	1,300,678	

ที่มา : สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 2541

ตารางที่ 13 : มูลค่าผลิตภัณฑ์พืชเศรษฐกิจ ปี 2539

พืชเศรษฐกิจ	มูลค่ารวมบาท
1.พืชไร่ใหญ่ พืชเล็ก พืชไร่หมุนเวียน	128,792,429.70 บาท
2.หอมแดง	459,578,686.00 บาท
3.กระเทียม	34,120,305.02 บาท
4.มันเทศ,มันกบ,มันเบญจพรรณ,มันสำปะหลัง,พืชไร่,พืชมวน,พืชมะเขือขาว,มะเขือเทศ,ถั่วลิสงขาว, กะหล่ำปลี,กะหล่ำดอก,ถั่วเขียว,ถั่วเหลือง	147,428,348.50 บาท
5.ข้าวโพดหวาน	9,824,492.00 บาท
6.พืชไร่	94,776,748.28 บาท
7.มะเขือเทศ	213,911,055.60 บาท
8.มะเขือเทศ,มะเขือเทศ	64,023,614.30 บาท
9.ถั่วลิสง	77,600,328.11 บาท
10.มะเขือเทศ	4,427,409.00 บาท

ที่มา : สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2540

ตารางที่ 14 : ปริมาณการเลี้ยงสัตว์ในแต่ละอำเภอ พ.ศ.2539

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ชนิดของสัตว์/จำนวน (ตัว)					
	โค	กระบือ	สุกร	เป็ด	ไก่	ฟาร์ม
เมือง	14,155	16,130	5,216	31,835	104,588	5,391
กันทรารมย์	7,792	16,583	2,555	34,630	98,895	-
โคกเคียน	13,730	21,613	18,878	103,447	411,502	5,860
อุบลรัตน์	23,909	22,551	16,476	30,523	76,138	434
ราษีไศล	15,893	13,248	4,311	25,165	177,908	415
อุทุมพรพิสัย	20,771	20,376	12,884	48,606	166,553	326
ขุนหาญ	16,855	19,503	8,552	16,436	99,979	459
ม่วงสามสิบ	12,353	17,055	3,150	21,203	54,320	387
โพธิ์	5,480	15,961	2,391	24,926	74,820	208
บางขันหมาก	7,058	5,027	1,828	18,011	41,804	-
ห้วยทับทัน	10,891	9,053	1,883	16,809	70,799	348
โนนสูง	3,474	5,770	9,387	5,941	135,170	96
ศรีสะเกษ	6,540	6,896	2,547	16,710	74,489	1,245
รัตน	6,071	13,855	21,001	14,288	60,129	344
ภูสิงห์	6,340	1,210	15,162	43,108	43,108	-
นันทบุรี	6,386	5,944	3,369	15,162	64,800	52
ปทุมธานี	2,310	2,177	1,110	2,160	11,282	140
เบญจลักษ์	4,291	4,733	6,055	17,703	441,700	-
เมืองจันทร์	3,688	6,254	1,161	5,019	38,129	23
พยุห์	11,313	12,306	5,807	14,089	64,240	1,210
กิ่งก.โพธิ์ศรีสุวรรณ	5,012	5,726	3,114	16,673	43,316	57
กิ่งก.สิรินธร	รวมรายชื่อ	รวมรายชื่อ	รวมรายชื่อ	รวมรายชื่อ	รวมรายชื่อ	รวมรายชื่อ
รวม	204,914	251,262	138,582	527,115	2,343,477	17,510

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2540

ตารางที่ 15 : จำนวนครัวเรือนเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด จำนวนเนื้อเนื้อที่ และปริมาณสัตว์น้ำ
ที่จับได้จากการทำประมงน้ำจืดเป็นรายตำบล พ.ศ.2539

ตำบลกิ่งอำเภอ	จำนวนครัวเรือนที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด				จำนวนครัวเรือนที่ทำการประมง	
	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนเนื้อ	เนื้อที่ (ไร่)	ปริมาณสัตว์น้ำ (กิโลกรัม)	จำนวน ครัวเรือน	ปริมาณสัตว์น้ำ ที่จับได้ (กก.)
อ.เมือง	1,550	2,241	1,170.25	432,092.31	3,626	471,380
อ.กันทรารมย์	642	988	484.71	179,909.89	3,402	442,850
อ.กันทรลักษ์	735	1,110	554.93	204,896.38	5,484	710,302
อ.อุบลรัตน์	1,243	1,877	938.47	354,510.15	5,463	709,800
อ.วาปีปทุม	882	1,332	685.91	245,874.46	4,434	576,420
อ.อุทุมพรพิสัย	976	1,323	681.38	244,281.85	5,194	675,220
อ.ขุนหาญ	826	1,247	623.63	230,263.38	2,817	366,210
อ.ประจักษ์	812	1,226	613.06	226,380.62	2,744	350,720
อ.โพธิ์	607	917	458.93	169,212.92	1,835	231,550
อ.บางมูลนาก	362	547	273.31	100,914.48	1,519	197,470
อ.จำปาศักดิ์	603	1,001	600.57	184,824.00	1,041	213,330
อ.โนนสูง	574	867	433.37	160,013.54	1,245	160,370
อ.ศรีวิชัย	489	708	354.10	130,742.77	1,862	242,050
อ.รัตน	718	1,084	542.08	200,156.31	2,107	273,810
อ.น้ำเกลี้ยง	284	439	214.42	79,170.46	1,543	200,500
อ.เมือง	668	1,009	504.34	186,217.85	514	66,820
อ.ภูสิงห์	391	590	295.21	108,889.77	1,691	219,830
อ.ฉะเชิงเทรา	264	399	199.37	73,595.80	1,274	165,610
อ.เมืองจันทร์	348	525	262.74	97,011.68	956	124,280
อ.พยุหะ	260	393	196.30	72,480.00	1,103	143,390
อ.อ.โพธิ์ศรีสุวรรณ	300	453	226.50	83,630.77	1,274	165,620
กิ่ง อ.พิบูลย์	รวมรายปี	รวมรายปี	รวมรายปี	รวมรายปี	รวมรายปี	รวมรายปี

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2540

ตารางที่ 16 : จำนวนสถานประกอบการอุตสาหกรรมในจังหวัดศรีสะเกษ

ที่	หมวดอุตสาหกรรม	จำนวน	เงินทุน	ชาย	หญิง	รวม	แรงงาน
1	อุตสาหกรรมอาหารเกษตร	2,299	451,278,325	3,394	119	3,464	37,088.98
2	อุตสาหกรรมก่อสร้าง	29	95,171,900	311	6	317	4,119.84
3	อุตสาหกรรมยานพาหนะและเครื่องจักร	27	88,843,500	214	163	377	4,833.8
4	อุตสาหกรรมปิโตรเคมี	13	31,990,000	328	35	364	1,005.05
5	อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	1	4,000,000	184	90	274	12.80
6	อุตสาหกรรมเคมีและพลาสติก	4	11,252,400	30	2	32	177.44
7	อุตสาหกรรมโลหะและโลหะ	3	3,235,000	8	0	8	132.46
8	อุตสาหกรรมบริการ	42	63,189,000	217	5	222	1,163.48
9	อุตสาหกรรมอื่น ๆ	5	13,417,900	63	22	85	177.00
	รวม	2,423	762,367,125	4,750	441	5,143	48,608.9

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2540

ตารางที่ 17 : ลักษณะของน้ำดินจากห้องแล็บ

รายการที่วิเคราะห์	ผลวิเคราะห์เมื่อเดือน /ปี		
	มกราคม 2537	กุมภาพันธ์ 2537	ตุลาคม 2537
ความขุ่น NTU (0.001, NTU)	63.30	7.00	15
pH	6.00	5.84	6.54
Electrical Conductivity (µS - cm/cm)	83.00	49.00	38.0
ความกระด้างรวม (mg/L as CaCO ₃)	21.21	12.12	10.0
Alkalinity (mg/L as CaCO ₃)	5.5	0	0
Ca (mg / L)	5.23	3.33	3.2
Cl (mg / L)	5.50	5.00	3.5
SO ₄ (mg/L)		5.00	3.3

ที่มา : สำนักงานชลประทานจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2540

ตารางที่ 18 : สรุปผลการจัดการศึกษาของจังหวัดศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2539

สังกัดกรม	สถานศึกษา	จำนวนครู	จำนวนนักเรียน	นักเรียน : ครู
ทางประถมศึกษา	88	2,228	64,335	1 : 28
สพช.	671	10,482	200,282	1 : 20
สช.	14	254	7,131	1 : 27
อาชีวศึกษา	6	280	5,644	1 : 20
พลศึกษา	1	45	1,116	1 : 9
กรมการศาสนา	6	109	941	1 : 16
ตำรวจ	1	8	126	1 : 30
เทศบาล	2	47	1,270	1 : 22
ศูนย์ฝึกฯ	223	429	10,284	1 : 21
รวม	1,101	13,924	296,939	1 : 21

ที่มา สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2541

ตารางที่ 19 : สถานะการป่วยของผู้ป่วยนอก 10 ลำดับแรก ของจังหวัดศรีสะเกษ
ปีงบประมาณ 2540

กลุ่มโรค	จำนวน	อัตราป่วย/ ประชากร แสนคน
1.ระบบทางเดินหายใจ	690,938	19,003
2 โรคระบบย่อยอาหาร รวมโรคในช่องปาก	348,392	24,708
3.โรคติดเชื้อเรื้อรัง	135,255	9,273
4.อาการแสดงและสิ่งผิดปกติที่พบได้จากภาวะต่างชนิด	120,215	8,526
5.โรคระบบกล้ามเนื้อโครงร่างและเนื้อเยื่อเกี่ยวพัน	116,397	8,255
6.โรคผิวหนังและเนื้อเยื่อใต้ผิวหนัง	113,065	8,018
7.อาการแสดงและสิ่งผิดปกติที่พบได้จากภาวะต่างชนิด	101,644	7,200
8.โรคเกี่ยวกับระบบไหลเวียนโลหิตและการแลกเปลี่ยนก๊าซ	83,465	4,901
9.โรคตา รวมส่วนประกอบของตา	69,930	4,260
10.อุบัติเหตุจากยานยนต์และผลที่ตามมา	66,173	3,984

ที่มา : สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 2541

ตารางที่ 20 : อัตราการตาย 10 อันดับแรก จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2540

ลำดับที่	สาเหตุการตาย	จำนวนตาย	อัตราการตายต่อประชากรแสนคน
1	โรคหัวใจ	1,097	77.80
2	มะเร็งท่อน้ำดี	844	59.50
3	อุบัติเหตุทางบก	485	34.39
4	นิ่วในท่อน้ำดี	307	21.77
5	เสียชีวิตตั้งแต่ตั้งครรภ์	196	13.90
6	ระบบทางเดินหายใจ	176	12.46
7	อุบัติเหตุทางเรือ	120	8.51
8	โรคตับ	97	6.99
9	กลุ่มอาการโรคพิษ	95	6.80
10	การติดเชื้อในกระแส	81	5.89

ที่มา : สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2541

ตารางที่ 21 : ปัญหาดินเค็มในจังหวัดศรีสะเกษ

ที่	อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	พื้นที่ที่ได้รับผล กระทบจาก เกลือมากที่สุด (ไร่)	พื้นที่ที่ได้รับผล กระทบจาก เกลือมาก (ไร่)	พื้นที่ที่ได้รับผล กระทบจาก เกลือปานกลาง (ไร่)	พื้นที่ที่ได้รับผล กระทบจาก เกลือเล็กน้อย (ไร่)	พื้นที่ที่มีชั้น ดินเกลืออยู่ ชั้นล่าง (ไร่)
1	ราษีไศล	118.75	3,396.25	108,737.80	174,056.25	41,437.50
2	รัตนัน	0	0	23,308.25	51,987.50	30,171.25
3	ขุนหาญ	0	0	86,137.50	178,600.00	12,527.50
4	เมืองศรีสะเกษ	0	0	83,512.50	108,993.75	54,981.00
5	ขุขันธ์	0	0	37,081.25	370,956.25	28,006.25
6	พยุห์	0	0	22,287.80	77,100.00	3,602.50
7	โพธิ์	0	0	21,256.25	139,075.00	6,518.75
8	พิบูลมังสาหาร	0	0	20,568.75	73,450.00	22,718.75
9	โพธิ์ศรีสุวรรณ	0	0	17,900.00	26,375.00	2,456.00
10	บางมูลนาก	0	0	6,987.50	102,406.25	15,750.00
11	เมืองจันทร์	0	0	4,712.50	46,081.25	8,443.75
12	กันทรารมย์	0	0	4,000.00	246,193.75	71,325.00
13	บางแก้ว	0	0	3,025.00	155,403.50	2,002.00
14	อุสิงห์	0	0	1,306.25	45,883.75	1,581.25
15	โนนสูง	0	0	0	182,488.75	18,312.50
16	น้ำเกลี้ยง	0	0	0	117,325.00	47,825.00
17	ศรีวิไล	0	0	0	103,718.75	11,068.75
18	เบญจมาภรณ์	0	0	0	79,593.75	545.75
19	ขุนหาญ	0	0	0	64,750.00	31,088.75
20	เมืองพยุห์	0	0	0	19,431.25	7,581.75
21	กันทรารมย์	0	0	0	0	0
22	ศีลาสัย	รวมภาษีโคส	รวมภาษีโคส	รวมภาษีโคส	รวมภาษีโคส	รวมภาษีโคส

ที่มา : บริษัทเอ็นไทรคอนแอมทอล แคร้ เซ็นเตอร์ จำกัด และบริษัทสยาม - เทค กรุ๊ป จำกัด
พ.ศ.2538

ตารางที่ 22 : จำนวนวัด สำนักสงฆ์ โบสถ์คริสต์ มัสยิด พระภิกษุสงฆ์ และสามเณร
เป็นรายอำเภอ ปี 2540

อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	จำนวนวัด	จำนวน สำนักสงฆ์	จำนวน โบสถ์คริสต์	จำนวน มัสยิด	อื่น ๆ	จำนวน พระสงฆ์	จำนวน สามเณร
เมือง	116	53	2	-	-	1,270	437
กันทรารมย์	81	27	2	-	1	339	98
กันทรลักษ์	82	51	2	-	-	1,028	400
ซ่งขันธ์	55	8	-	-	-	680	285
ราษีไศล	104	59	1	-	-	418	6
อุทุมพรพิสัย	106	28	-	-	-	893	247
ขุนหาญ	70	12	-	-	-	529	213
โพธิ์ไธ	26	12	-	-	-	319	168
สว่างคฤ	55	22	2	-	-	293	154
ยางชุมน้อย	20	5	-	-	-	213	213
ห้วยทับทัน	24	16	-	-	-	209	50
กฤษี	9	1	-	-	-	100	-
โพนพิสัย	25	11	1	-	-	155	155
ศรีรัตน	27	17	-	-	-	168	91
ภูสิงห์	6	2	1	-	-	40	30
น้ำเกลี้ยง	17	8	-	-	-	193	190
วังหิน	23	16	-	-	-	257	38
พยุห์	18	6	-	-	-	280	46
เบญจลักษ์	24	10	-	-	-	122	57
เมืองจันทร์	15	8	-	-	-	130	19
โพธิ์ศรีสุวรรณ	21	6	-	-	-	235	30
รวม	923	378	11	-	1	7,929	2,938

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2540

ตารางที่ 23 : การจำหน่ายกระแสไฟฟ้า และจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า เป็นรายอำเภอ ปีงบประมาณ 2539

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	การจำหน่ายกระแสไฟฟ้า (1,000,000 ยูนิต์)					จำนวน ผู้ใช้ไฟฟ้า
	รวม	ที่อยู่อาศัย	สถานธุรกิจ และ อุตสาหกรรม	สถานที่ราชการ และ สาธารณะ	อื่น ๆ	
รวม	205.48	124.99	80.63	17.78	2.08	261,187
เมือง	53.08	21.63	23.53	6.64	1.27	25,819
กันทรลักษ์	29.87	17.08	9.55	2.15	0.26	21,209
กันทรามุข	11.54	8.27	2.53	0.73	0.01	13,001
ภูพาน	13.57	10.05	2.68	0.88	-	19,632
ขุนหาญ	11.14	8.07	2.10	0.94	0.04	15,681
น้ำเกลี้ยง	1.32	1.22	0.05	0.04	0.01	2,555
โนนสูง	2.88	2.10	0.26	0.24	0.00	3,370
บึงชุม /	-	-	-	-	-	-
เบญจลักษ์ /	-	-	-	-	-	-
บ้านค้อ	6.31	5.33	0.69	0.29	0.00	10,022
โพธิ์	4.13	3.09	0.54	0.51	0.00	6,846
คูสิงห์	4.05	3.94	0.44	0.27	0.00	6,799
บางมูลนาก	3.67	2.69	0.55	0.28	0.00	6,182
ราษีไศล	12.35	8.94	2.53	1.08	0.00	19,681
วังหิน	3.78	2.88	0.33	0.47	0.00	6,990
ศรีวิไล	5.05	2.50	2.55	0.38	0.22	6,348
บ้านขมิ้น /	-	-	-	-	-	-
อุทุมพรพิสัย	40.72	25.24	12.31	3.01	0.17	22,432
พยุห์	1.38	1.28	0.51	0.02	0.00	4,127
โพธิ์ศรีสุวรรณ /	-	-	-	-	-	-
เมืองจันทร์ /	-	-	-	-	-	-

หมายเหตุ : อำเภอเบญจลักษ์ รวมกับอำเภอกันทรลักษ์

อำเภอเมืองบึงห้วยทับทัน, เมืองจันทร์, โพธิ์ศรีสุวรรณ รวมกับอำเภออุทุมพรพิสัย

ที่มา : แผนปฏิบัติงานสถิติจังหวัด อุบล พ.ศ. 2540

ตารางที่ 24 : เส้นทางกาารเดินรถและผู้รับสัมปทาน

สายที่	เส้นทาง	ผู้รับสัมปทาน
4	กรุงเทพ - เขาพระวิหาร	บริษัทขนส่ง จำกัด
98	กรุงเทพ - ศรีสะเกษ - อุบล	บริษัทขนส่ง จำกัด
976	กรุงเทพ - ศรีสะเกษ	บริษัทขนส่ง จำกัด
940	กรุงเทพ - สุรินทร์ - ศรีสะเกษ	บริษัทขนส่ง จำกัด
947	กรุงเทพ - จักราช - ศรีสะเกษ	บริษัทขนส่ง จำกัด
279	อุบล - ศรีสะเกษ	บริษัทนมสดเดินรถ
286	นครราชสีมา - ศรีสะเกษ - อุบล	บริษัทขนส่ง จำกัด
291	ศรีสะเกษ - วิทยเขต	บริษัทขนส่ง จำกัด
292	สุรินทร์ - ศรีสะเกษ	บริษัทกระจ่ายนมสดขนส่ง
587	อุบล - ศรีสะเกษ - เชียงใหม่	บริษัทนครชัยขนส่ง จำกัด
588	อุบล - ศรีสะเกษ - ระยอง	บริษัทนครชัยขนส่ง จำกัด
589	อุบล - ศรีสะเกษ - พิษณุ	บริษัทนครชัยขนส่ง จำกัด
4184	ศรีสะเกษ - ปรางค์	บริษัทสมภักดีทวีเดินรถ จำกัด
4186	ศรีสะเกษ - อุทุมพรพิสัย	บริษัทชัยอิสานเดินรถ จำกัด
4187	ศรีสะเกษ - ราชันโคก	บริษัทชัยอิสานเดินรถ จำกัด
4189	ศรีสะเกษ - ขุนหาญ	บริษัทขุนหาญพัฒนา จำกัด
4270	กันทรลักษ์ - กันทรารมย์	สหกรณ์เดินรถกันทรลักษ์
4313	ศรีสะเกษ - ไทรโย	บริษัทขุนหาญพัฒนา จำกัด
4396	ศรีสะเกษ - น้ำเกลี้ยง	บริษัทศรีสะเกษ-กันทรลักษ์
4189	ศรีสะเกษ - ขุนัน	บริษัทศิริเกษมขนส่ง จำกัด
4429	ศรีสะเกษ - บึงนุร	บริษัทชัยอิสานเดินรถ จำกัด
33012	ศรีสะเกษ - ขางม่น้อย	ห้างหุ้นส่วนจำกัดโยธิน ศรีสะเกษ

ที่มา :ขนส่งจังหวัดศรีสะเกษ 2540

บรรณานุกรม

- กรมชลประทาน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ที่ระลึกเนื่องในพิธีเปิดอาคารที่ว่าการสำนักงานชลประทานที่ 6. จ.นครราชสีมา : 2536.
- . แผนงานชลประทานเพื่อประชาชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2536.
- กรมที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. คู่มือการจัดทรัพยากรที่ดินเบื้องต้น กรุงเทพมหานคร : 2540.
- . รายงานแผนที่ความเหมาะสมของดินกับพืชเศรษฐกิจเบื้องต้น จังหวัดศรีสะเกษ. กรุงเทพมหานคร : 2535.
- กรมศิลปากร. กองโบราณคดี. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในอีสานล่าง. กรุงเทพมหานคร : ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2533.
- กรมการวัด. ธรณีวิทยา. จีโกราฟีชื่อหมู่บ้านในจังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ กศม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคามมหาสารคาม : (จัดสำเนาเป็นเล่ม) 2534.
- กองโบราณคดี. กรมศิลปากร. รายงานการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือภาค 2 พ.ศ. 2503-2504 พระนคร. ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิลพร. 2510.
- กองวัฒนธรรม. กรมการศาสนา. กระทรวงศึกษาธิการ. เรื่องวัฒนธรรม : กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ศาสนา. 2496.
- กัญญาธิ เกษมสวัสดิ์. เอกสารแนะนำเรื่องพันธุ์หม่อนไหมและสิ่งประดิษฐ์ สภาเกษตรกรขอนแก่น กรมวิชาการเกษตร. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุลจิตรา กังคานนท์. นานาทัศนะเกี่ยวกับ "ภูมิปัญญาท้องถิ่น" ข้าราชการศึกษาแห่งชาติ. ปีที่ 24 (สิงหาคม - กันยายน 2531).
- คณะกรรมการข้าราชการประจำประวัติศาสตร์ จังหวัดศรีสะเกษ. ประวัติศาสตร์จังหวัดศรีสะเกษ ฉบับสมบูรณ์ศรีสะเกษ : ศรีสะเกษการพิมพ์, 2537.
- คณะกรรมการดำเนินงานฝ่ายจัดทำหนังสือ. อุบลราชธานี 200 ปี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2535.

คณะผู้จัดทำหนังสืองานศพ. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระครูศรีไศลคณาวัณ
อติตเจ้าคณะอำเภอรามิไศล. ศรีสะเกษ : โรงพิมพ์ศรีสะเกษการพิมพ์. 2537.
คณะพระวิศหลวงมิ่งคลาาม. พระอารามหลวง วัดหลวงมิ่งคลาาม จ.ศรีสะเกษ พ.ศ.
2524. ศรีสะเกษ : ศรีสะเกษการพิมพ์. 2524.

โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ. เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ไข
ปัญหาป่าไม้ครั้งที่ 1. ปัญหาป่าไม้กับทางออกของชาวบ้าน. อุดลำนานา
เล่ม. 2532.

จรัส พยัคฆราชศักดิ์. รองศาสตราจารย์.ดร. อีสาน 1 ศาสนาและวรรณกรรมนิยมใน
ท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. 2534.

จรัส พยัคฆราชศักดิ์. อีสาน 2 อีสานปัญหา หมอชากกลางบ้าน ไหว้จารย์พื้นเมือง
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. 2534.

จังหวัดศรีสะเกษ. ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดศรีสะเกษ พุทธศักราช 2529.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เทพนิมิตการพิมพ์. 2529.

—————. แผนการลงทุนจังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ : อุดลำนานา. 2540.

จิตร ภูมิศักดิ์. ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และพม. และลักษณะทางสังคมของ
เชื้อชนชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงกมล. 2519.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ภูมิปัญญาชาวบ้าน มีดีจริงแสดงต่อการจัดการเรียนการสอน
จะค้นประถมศึกษา. เอกสารสรุปผลการสัมมนาของนิสิตภาควิชาการบริหาร
การศึกษา สาขาบัณฑิตศึกษาและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. 2534.

—————. ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยพัฒนาการประถมศึกษาได้อย่างไร. เอกสารประกอบ
การสัมมนาของนิสิตภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. 2534.

จำนง วัฒนา. จากวันนั้นถึงวันนี้ ประวัติและผลงาน. ขุนราชธานี : หจก.ขุนทองสีงัดที่
อุบลรัตน์. 2539.

เจมาท. ขบวนการกรรม. มหรรพพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร : สิริธาสัน. 2525.

ชลทิพย์ เขื่อนลำอางค์ และ วิศนีย์ ศิลาตระกูล. "ภูมิปัญญาชาวบ้าน เทคโนโลยีพื้นบ้านและ
แหล่งวิทยากรในชุมชน" เอกสารการสนทนาร่วมวิชาการ หน่วยที่ 1-8 การพัฒนา
และการใช้แหล่งวิทยากรในชุมชน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช. มปป.

- ชัยธรรม์ สีสวานิช "โบราณวัตถุสถาน (บางแห่ง) ในจังหวัดศรีสะเกษ" . อนุสรณ์งาน
สถาปนาภิจักรีคุณแก่ทองมาก สีสุวรรณ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ , 2518
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. มุขนิมิตโครงการสำราญสังคมาศและมณเฑียรศาสตร์, ประวัติ
ศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (เล่ม 1) โดย ดี.ที.จี.สลลล์ : กรุงเทพ
มหานคร สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช , แปล 2522.
- ชาวศรีสะเกษ.ธนาคม วันศรีสะเกษรำลึก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม , 2531.
- ชูศักดิ์ สังฆพงษ์ เอกสารวิชาการพืชสวนพันธุ์แนะนำเรื่องมะขามเปรี้ยวศรีสะเกษ. ศูนย์
วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ. สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร. ศรีสะเกษ.
แปล .
- เดิม วิภาควิทยาการ. ประวัติศาสตร์อีสาน. ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2530.
- พิริย สีสาน และคณะ ที่ระลึก 25 พุทธศตวรรษในงานผูกพัทธสีมาวัดสวนใหญ่ จ. เมือง
จ.ศรีสะเกษ . พระนคร : โรงพิมพ์เสียงจงเจริญ, 2500.
- ทองสมุทร โสธ และคณะ บันทึกการเดินทางในลาว. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่. 2539.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. ตำราภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานเศรษฐกิจและการเงิน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2540. ขอนแก่น โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, 2540.
- วิชา สารยา, รองศาสตราจารย์ดร. เขมพรวิหาร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เมือง
โบราณ, 2535.
- เมืองประวัติศาสตร์ เมืองพิมาย เขมพรวิหาร เมืองอุบล เมืองศรีสะเกษ
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ , 2538.
- สถานจักรเจนนละ ประวัติศาสตร์อีสานโบราณ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มติชน , 2538.
- น. ณ. น้ำน้ำ "ศิลปะแบบขอมในภาคอีสาน" วารสารเมืองโบราณ. ปีที่ 6 (ธันวาคม 2522 -
มกราคม) : 2523.
- นโยภายและแผนสิ่งแวดล้อม. ตำมงาน การพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
กรุงเทพมหานคร : กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม , 2537.
- แนวทางการอนุรักษ์ธรรมชาติ. กองอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ
ศิลปกรรม. กรุงเทพมหานคร : 2537.

- นาริวรรณ อิมเกียรติ์. "จังหวัดศรีสะเกษในอดีต" วันศรีสะเกษจำลอง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2531.
- นิธิ์ เขียววิวงศ์ และคณะ. มองอนาคต บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, 2538.
- นิวัฒน์ พ.ศรีสุวรรณ. ประวัติศาสตร์ไทย-อีสาน. กรุงเทพมหานคร : 2529.
- บริษัทเซ็นนิรอนเนททอ แครี เท็กซ์เจอร์ จำกัด และบริษัทกลาม-เทค กรุ๊ป จำกัด. เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการและจัดทำงบประมาณสำหรับการลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ. มปป.
- เนตรเบ็ญจ เจริญพานิชย์ และคณะ. การทดสอบปลูกหอมแดงแปลงใหญ่โดยการใช้วิทยาการแผนใหม่. รายงานผลงานวิจัยประจำปี ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร. 2531.
- เนตรเบ็ญจ เจริญพานิชย์ และคณะ. การทดสอบพันธุ์มะเขือเทศเพื่อบริโภคสดในฤดูฝนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานผลการวิจัยประจำปี. ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร. 2534.
- . การทดสอบสายพันธุ์มะเขือเทศพันธุ์ประเทยสดที่คัดเลือกได้ในฤดูฝนในไร่เกษตรกร. รายงานผลงานวิจัยประจำปี. ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร. 2538.
- . คำแนะนำการปลูกหอมแดงด้วยเมล็ด. ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร. มปป.
- สำนักงานปกครองจังหวัดศรีสะเกษ. ข้อมูลปกครองทำเนียบท้องที่จังหวัดศรีสะเกษ ศรีสะเกษ (จัดสำเนา) 2539.
- ประภาน ผลงาน สาธิตนุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ : เขมรถิ่นไทย. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล จัดพิมพ์เนื่องในมหาวชิราลงกรณของสิริราชสมบัตินครบ 50 ปี ในปีพุทธศักราช 2538. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพลพรรคมิก 2538).
- ประยูร ทิศนาคะ. ของดี 71 จังหวัด. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนาคะการพิมพ์, 2523.
- ประเวศ ละลิ, ศ.นพ. จุดตาน้ำดีทางวัฒนธรรม. จัดสำเนา. มปป.
- . เศรษฐกิจการพึ่งตนเอง : ความเข้มแข็งจากฐานล่าง. จัดสำเนา, มปป.
- . วัฒนธรรมกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาราชวิทยาลัย, 2537.

- ประเวศ วะสี, ศ.นพ. นนทาทจรอดสังคมไทย, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดี , 2539.
- ประเสริฐ อุทัยนั . เอกสารวิชาการที่ 14 เรื่อง มะม่วงหิมพานต์. สถาบันวิจัยพืชสวน
กรมวิชาการเกษตร, กรุงเทพมหานคร : รมป.
- ฝ่ายแผนงานและติดตามประเมินผล สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ ข้อมูลการศึกษา
การศาสนา และการวัฒนธรรม จังหวัดศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2538
ศรีสะเกษ : (จัดสำเนาเก็บเล่ม) 2539.
- _____ รายงานผลสรุปข้อมูลการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ปีการศึกษา
2540. ศรีสะเกษ : (จัดสำเนาเก็บเล่ม) 2540.
- ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ ข้อมูลการศึกษานักเรียน
นักศึกษา กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ปีการศึกษา 2540. ศรีสะเกษ :
จัดสำเนาเก็บเล่ม) 2540.
- พุทธศาสนานิกนิตยสถาน พระพุทธศาสนาในกัมพูชา. งานแปลสภาวิจัยแห่งชาติ ชั้นต้นที่
27 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2514.
- มาลีนิ ชุกชีเสน และคณะ . ศรีนครลำดวน กรุงเทพมหานคร : สัมพันธ์พานิชย์ , 2525.
- พระราชเมธี (วรวิทย์) ประวัติศรีสะเกษ อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระเทพพรหมนิ
(เสน ปิณฑวชิโร). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย,
2534.
- เทพาย คมจำ และคณะ นโยบายชะลอการอพยพแรงงาน : ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนด
นโยบาย, รายงานประกอบการเขียนคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันวิจัย
พัฒนบริหารศาสตร์ หลักสูตรปริญญาโทภาคพิเศษ จังหวัดอุบลราชธานี รุ่นที่ 4
ปีการศึกษา 2538, (เอกสารจัดสำเนา).
- เพิ่มพูน ภรดิกลีกร, คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ต้นภาคตะวันออกเฉียง
เหนือของประเทศไทย. ขอนแก่น : โครงการส่งเสริมพัฒนาวิทยาลัยขอนแก่น,
2539.
- ภาศรีชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์, ราชภัฏวชิรวิทยาลัย. โครงการศึกษาข้อมูล
พื้นฐานจังหวัดศรีสะเกษ. (จัดสำเนาเก็บเล่ม) 2539.
- มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดพิมพ์
กับสังคมไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ชุมโลกาณูวัตต์. เอกสารประกอบ
การประชุม

สัมมนาทางวิชาการเรื่องนโยบายประกันสังคมไทยและครอบครัว 60 ปี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

จักชัย สุวรรณจิตต์ และคณะ. การศึกษาและเปรียบเทียบมะม่วงแก้วสายพันธุ์ในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานผลการวิจัยประจำปี. ศูนย์วิจัยพืชสวน
ศรีสะเกษ. สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร. 2534.

รัตนะ บัวสนธิ์. การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา
ท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง. วิทยา
นิพนธ์ดุสิตบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. กรุงเทพฯ
มหานคร : 2535.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์. 2525
———. สหพจนานุกรมประวัติศาสตร์ไทย อักษร ก ฉบับราชบัณฑิตยสถาน กรุงเทพฯ
มหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด. 2537.

วาทีณี บุญชะลิกย์ ภรรยาธิกา. การติดตามผู้ย้ายถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
รายงานวิจัย ฉบับภาษาไทย. เอกสารทางวิชาการหมายเลข 211 สถาบันวิจัย
ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. 2535.

ศิริศักดิ์ วิไลโกศล. "อิสลามระหว่างพุทธศตวรรษ 12 - 18" ประวัติศาสตร์และโบราณคดี
ภาคอีสาน. กรุงเทพมหานคร : เมืองแก้วการพิมพ์. 2531.

———. แอ่งอารยธรรมอีสาน แฉกหลักฐานโบราณคดี พลิกโฉมหน้าประวัติศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน. 2538.

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ. เอกสารประชุมสัมมนาเครือข่ายการศึกษา
นอกโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2540. ศรีสะเกษ : ศัลย์ดำเนิน
นิตยสาร 2540.

ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ. ข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ หอสมุดประชาชน
จังหวัดศรีสะเกษ, ศรีสะเกษ : 2540.

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ. งานวันดอกคำแสนบาน ปี 2533. อุบลราชธานี : อุบลกิจ
ธอห์เชิพ, 2537.

———. เอกสารประกอบการอบรมและเผยแพร่วัฒนธรรมไทย. ศรีสะเกษ :
อิสลันนา, 2537.

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. การประชุมปฏิบัติการเรื่องอนุสัญญาเนสโกเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดลอมจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดนครราชสีมา 19 -21 กันยายน

2537. สุรินทร์ : (จัดสำเนาเก็บเล่ม). 2537.

ศูนย์วิจัยหม่อนไหมศรีสะเกษ. ศูนย์วิจัยหม่อนไหมอุดรธานี. สถาบันวิจัยหม่อนไหม กรมวิชาการเกษตร. หม่อนไหม พืชและสัตว์สารพัดประโยชน์. เอกสารแม่ฉบับ
มปป

ล.ศิริรักษ์. "พงศาวดารเขมร" ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 3 (กรกฎาคม) . 2525.

องงาน รอยบุญ. ศิลปกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา .2529 .

ส่งเสริมอาหารกลางวันจังหวัดศรีสะเกษ. มูลนิธิ รายงานผลการดำเนินงาน มูลนิธิส่งเสริมอาหารกลางวันนักเรียนจังหวัดศรีสะเกษ ครนรอบ 5 ปี . ศรีสะเกษ : 2534.
สถาบันการแพทย์แผนไทย.กรมการแพทย์. กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือการ
อบรมแพทย์แผนไทย กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหาร
ผ่านศึก.2538.

สถาบันแพทยศาสตราจารย์บุญมีปัญญาและการศึกษาไทย. ภูมิปัญญาไทย. เอกสารประกอบการ
สัมมนาเชิงปฏิบัติการสังเคราะห์การนำเอาภูมิปัญญาไทยเพื่อการศึกษา ณ
โรงแรมกานต์เมณี 23 - 26 มกราคม 2540.

สรุปสาระสำคัญ การเสวนาเครือข่ายความร่วมมือส่งเสริม
ภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา . กรุงเทพมหานคร : 2540. สมาคมศิษย์
เก่าศรีสะเกษวิทยาลัย, ชุมนุมนักเรียนเก่าศรีสะเกษ อนุวี : โรงพิมพ์
ส่งเสริมอาชีพ 2505.

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ. หนังสือศึกษานิเทศก์หนังสือเรียนสังคมศึกษา
ส.071 หลักสูตรท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษท้องถิ่นของเรา อุบลราชธานี
หาก อุบลองสวัสดิ์ออฟเซ็ท . 2540.

การประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการพัฒนาระบบสาร
สนเทศ. กางวางแผน การบริหารงบประมาณและการติดตามประเมินผล
ประจำปี 2539 ศรีสะเกษ : จัดสำเนาเก็บเล่ม. 2540.

รายงานข้อมูลสถิติการประถมศึกษา ปี 2540 10 มิถุนายน 2540.
ศรีสะเกษ : จัดสำเนา . 2540.

- สำนักงานเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ. สรุปข้อมูลราชการจังหวัดศรีสะเกษ 2540. (จัดสำเนาเก็บ
เล่ม) 2540.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับชาติ. รายงานผลการวิจัยโครงการวิจัยและวางแผน
เพื่อพัฒนาการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และ
ทำปกเจริญผล , 2525.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ชนบทไทย 2521. กรุงเทพ
มหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี , 2521 .
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. การทำบุญกฐิน. ลำปาง : กรุงเทพมหานคร.ป.ป.
การวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยสังคมและวัฒนธรรม ไทยเพื่อ
อนาคต, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์ , 2537.
- การสืบสวนและพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองไทย. กรุงเทพ
มหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา , 2537.
- ชีวิตไทย ชุด บรรพบุรุษของเรา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว , 2537.
- ชีวิตไทยชุดชีวิตอยู่เขา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ,
2529.
- เทศกาลและประเพณีไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา ,
2527.
- วัฒนธรรมไทย. ปีที่ 31 ฉบับที่ 3 ธันวาคม 2536.
- วัฒนธรรมไทย. ปีที่ 35 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2540.
- วัฒนธรรมไทย. ปีที่ 35 ฉบับที่ 2 พฤศจิกายน 2540.
- ประเพณีไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2529.
- ปัญหาสังคมและแนวทางแก้ไขโดยการพัฒนาวัฒนธรรม. กรุงเทพ
มหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2529.
- ผู้มีผลงานดีเด่น ปี 2539 . กรุงเทพมหานคร : 2540.
- ศรีสะเกษแดนปราสาทขอมเมืองตลกเล่าสวน. กรุงเทพมหานคร :
บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) , 2538.
- สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ. บรรยายสรุปจังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ : (จัดสำเนา) 2538.
- บรรยายสรุปจังหวัดศรีสะเกษ ปี 2540. ศรีสะเกษ : (จัดสำเนา) , 2540.

สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ. แผนพัฒนาจังหวัดยุทธศาสตร์ - จังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ
(จัดสำเนาเก็บเล่ม), 2534.

เอกสารประกอบการสัมมนา สิ่งแวดล้อม 37 จังหวัดศรีสะเกษ เรื่อง
สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและปัญหามลพิษ 21 สิงหาคม
2537. ศรีสะเกษ : (จัดสำเนา) 2537.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดศรีสะเกษ. ข้อมูลการตลาดจังหวัดศรีสะเกษ ประจำปี 2539,
ศรีสะเกษ : (จัดสำเนาเก็บเล่ม) 2539.

ข้อมูลการตลาดจังหวัดศรีสะเกษ ประจำปี 2540. ศรีสะเกษ : 2540.

สำนักงานแรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดศรีสะเกษ. รายงานผลการสำรวจ กชช.2 ค.
ศรีสะเกษ : (จัดสำเนา), 2540 .

ผลงานวิจัยสถานการณ์แรงงานเด็กจังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ :
(จัดสำเนาเก็บเล่ม) 2540 .

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด . พฤติกรรมและทัศนคติต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรจังหวัดศรีสะเกษ เอกสารวิจัย เสนอต่อคณะกรรมการกองทุน
ส่งเสริมงานวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (จัดสำเนา)
40.

การรับนักเรียน ม.1 ปีการศึกษา 2538 จังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ :
(จัดสำเนา) 2539.

แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ
ประจำปีงบประมาณ 2539. ศรีสะเกษ : จัดสำเนา, 2539.

แผนพัฒนาการศึกษาการศาสนาและการวัฒนธรรม จังหวัดศรีสะเกษ
ระยะ 15 ปี (พ.ศ.2538 -2554) . ศรีสะเกษ : จัดสำเนา.

สำนักงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ. สมุดรายงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2539. ศรีสะเกษ
2540.

การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม. ศรีสะเกษ : (จัดสำเนา), 2540

สมุดรายงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2539. ศรีสะเกษ : 2540.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี. รายงานผลการสำรวจภาวะการทำงานของ
ประชากรทั่วราชอาณาจักรสิงหาคม 2539 (รอบที่ 3). กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา ,2539.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ : สำนักนายกรัฐมนตรี . รายงานผลเบื้องต้นสำมะโนอุตสาหกรรม
พ.ศ. 2540 จังหวัดศรีสะเกษ. กรุงเทพมหานคร : 2540.
- . สมุดรายนงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ ฉบับ พ.ศ.2539 . กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์อักษรไทย .2540
- . สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2533 จังหวัดศรีสะเกษ กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์อักษรไทย .2537.
- ลมชาย ภาคภาสนวิวัฒน์. วิสัยทัศน์ประเทศไทย ปี 2000 . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มติชน. 2539.
- ลมทรวง บุรุษพัฒน์. สารานุกรมชนชาติไทย . สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนา
ชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล จัดพิมพ์เนื่องในมหาวโรกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ
50 ปี ในพุทธศักราช 2538 (นครปฐม : โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการอาชีวศึกษา
กาญจนา มหาวิทยาลัยมหิดล . 2540).
- ลมทรวง ณ นคร. กุศลมา. ศิลป์. รายงานการสัมมนาการแพทย์พื้นบ้านในงานสาธารณสุข
มูลฐาน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น : 2532.
- ลมทิว พงษ์เกษ. การสร้างหนังสืออ่านประกอบเรื่อง " ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นศรีสะเกษ
สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดศรีสะเกษ". วิทยาลัยเทคโนโลยี ศิลป
ศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : (ใช้สำเนา
เก็บถาวร) . 2538.
- ลวิธสิการและแรงงานจังหวัดศรีสะเกษ , สำนักงาน งานวิจัยสถานการณ์แรงงานเด็ก
จังหวัดศรีสะเกษ ศรีสะเกษ : (เอกสารจัดสำเนา) 2540.
- สาธารณสุขจังหวัดศรีสะเกษ , สำนักงาน รายงานประจำปี 2535-2539 จังหวัดศรีสะเกษ
ศรีสะเกษ: โรงพิมพ์ศรีสะเกษการพิมพ์. 2539
- ลมารณ จันทรสุรีย์. "ภูมิปัญญาชาวบ้านคืออะไร อย่างไร" เอกสารสัมมนาวิชาการ เรื่อง
ภูมิปัญญาชาวบ้าน. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ .2533.
- . "ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นรากฐานในการพัฒนาบ้านเมือง" จัดพิมพ์โดย
ปีที่ 25 (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม 2533).
- ลวิธภา ลัจพงษ์ และคณะ. ประสิทธิภาพของสารสกัดจากพืชในการป้องกันและกำจัด
โรคใบจุดสีม่วงของหอมแดง. รายงานผลวิจัยประจำปี. ศูนย์วิจัยพืชสวน
ศรีสะเกษ สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร . 2537.

ศิริภา ลัจจพงษ์ และคณะ. ประสิทธิภาพของสารสกัดจากพืชในการป้องกันกำจัดโรค
แอนแทรกโนสในสพริก. รายงานผลงานวิจัยประจำปี. ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ
สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร. 2537.

สุราษฎร์ ยิ้มประเสริฐ. คณะกรรมการ ๖๐ ปีประชาธิปไตย. 60 ปีประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ
มหานคร : บริษัทเครือซีพี ฟันดิ้ง จำกัด. 2538.

สุพร สิริพัฒน์. ของดีศรีสะเกษ. พระนคร : ส.พวงศักดิ์. 2514.

สุภัทรมิต ศิษกุล ศาสตราจารย์หม่อมเจ้า. ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ ประวัติศาสตร์
ศิลปะประเทศไทยใกล้เคียง. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริ้นท์ ฟรอนต์เซ็นเตอร์
จำกัด. 2539.

———. ศิลปินในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์. 2528.

สุรศักดิ์ ศรีถำแสงค์ "รายงานการสำรวจไม่ว่าณสถานในเขตบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ"
วารสารโบราณคดี. ปีที่ 6 3 พฤษภาคม. 2519.

สำนักงานคณะกรรมการการสาธารณสุขมูลฐาน. กระทรวงสาธารณสุข การนวดไทยสำหรับ
ชาวบ้าน ศาสตร์และศิลป์แห่งการพึ่งตนเอง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก. 2538.

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. ห้าร้อยโบราณสถานขอมใน
ประเทศไทย เล่ม 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. 2539.

หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจังหวัดศรีสะเกษ. สถาปัตยกรรมโบราณในเมือง
ศรีสะเกษ อุบลราชธานี : อุบลศึกษาเพื่อการพัฒนา. 2537.

———. แหล่งศิลปกรรมจังหวัดศรีสะเกษ. อุบลราชธานี : อุบลกิจออกแพร่
การพิมพ์. 2537.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ : 2535.

อนุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ในรัชกาลสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
สมเด็จพระสังฆราชแห่งราชอาณาจักรสยาม มุสุมตกชนชาติอ้ายลาว.
กรุงเทพมหานคร : 2528.

อรรถิย อาจล้ำ คณะกรรมาธิการ. ประชากรไทย 60 ล้านคน : สถานการณ์ นโยบายและมี
ด้านการพัฒนา พิมพ์ครั้งที่ 2 แลกสารทางวิชาการ หมายเลข 208 สถาบัน
วิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2540).

อนุমানราชธนพระยา. การศึกษาเรื่องประเพณีไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
2514.

อรุณศักดิ์ โอภาส. การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรเพื่อจัดตั้งกลุ่มยุวเกษตรกร
ระดับท้องถิ่นขึ้นในโรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภอขามเฒ่า จังหวัด
ศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
เขตลำปางเอปเอ็ม. 2526.

———. “ชนชาติไทย (ส่วน) เป็นใครมาจากไหน” บทความ. หนังสือพิมพ์เสียงศรีสะเกษ.
ศรีสะเกษ : อักษรสารการพิมพ์. 2526.

อังกูร อมตะเนย์. สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรใน
โรงเรียนประถมศึกษา. สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบล
ราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาบริหารการศึกษา สาขาบริหาร
ศึกษาและพัฒนา หลักสูตร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : 2534.

อุตสาหกรรมจังหวัดศรีสะเกษ.สำนักงาน ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดศรีสะเกษ ปี
พ.ศ. 2537. ศรีสะเกษ : จัดสำเนา. 2537.

———. ภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรมจังหวัดศรีสะเกษ ปี 2540. ศรีสะเกษ :
จัดสำเนา. 2540.

อุทัย นกขุณวงศ์. คำแนะนำการปลูกมะละกอ. ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ สถาบันวิจัยพืชสวน
กรมวิชาการ เกษตร. ศรีสะเกษ : ๒๕๒๕.

เนป เรียววินรัมย์. คณะเกษตรศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ดินในประเทศไทย
กรุงเทพมหานคร : 2533.

Robin. Quise Gibson College. 1975. EASTERN CIVILIZATION. U.S.A. ; Prentice - Hall Inc.
Englewood Cliffs, New Jersey.

ผนวก 1 : ถายนามกรรมการชี้ทิศทาง

1. พระราชวรมณเฑี เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ
2. นายอวิธ อุดมกุล รองผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ
3. นายจิรณรงค์ อังคสกุลเกียรติ นายกเทศมนตรีเมืองศรีสะเกษ
4. นายแพทย์ไสว เมืองไทย ผู้อำนวยการบ้านนาญ
5. นายแพทย์เฉลิมชัย เหล่าขุนสุข ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศรีสะเกษ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนก โตสุรัตน์ รองอธิการบดีสถาบันราชภัฏนครราชสีมา
7. นายประจักษ์ ราชสวน ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย 2 (หัวขล้า)
8. นายเบญจมา เจริญพานิช รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ศูนย์วิจัยพัฒนาศรีสะเกษ
9. นายชวาล มหาสุวีระชัย ประธานหอการค้าจังหวัดศรีสะเกษ
10. นายจำนง มหาผล อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ
11. นายวิรัช ชำนาญกิจเจริญ ประธานสหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้ง จังหวัดศรีสะเกษ
12. นางกัลยาณี รุ่งวิวัฒน์นันต์ ประธานชมรมธุรกิจท่องเที่ยว จังหวัดศรีสะเกษ
13. นายสุเทพ ชีโองง ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ
14. นายประสพพร พงษ์กุล อดีต สสจ.จังหวัดศรีสะเกษ
15. นายประพันธ์ ดอกไม้ ทนายความ และผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์มติชน
16. นางสาวดารัตน์ วงพานิชเจริญ ผู้จัดการบริษัทสหวิริยา โอ.เอ. ศรีสะเกษ

ผนวก 2 : ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

1. พระราชวรรมภักดิ์ เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ (มหานิกาย)
2. พระญาณวิเศษ (เที่ยง ปภาโส) เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ (ธรรมยุติกนิกาย)
3. นางกัลยาณี รุ่งวิวัฒน์นันต์ ประธานชมรมธุรกิจท่องเที่ยว จังหวัดศรีสะเกษ
4. นายเกษมสุข แฉ่งงาน หัวหน้าฝ่ายแผนงาน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ
5. นายเกษียงศักดิ์ สุมาลี ผู้อำนวยการโรงเรียนราษีไศล
6. นายคิน อรรถสา ประธาน อบต.ไพร่ใหญ่ ตำบลไพร่ใหญ่
7. นายจ่านอง มหาผล อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ
8. ดร.จิราภรณ์ จันทร์สุพัฒน์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย
9. นายแพทย์เรณีย์ชัย เหล่าขุนสุข ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศรีสะเกษ
10. นายชวาล มหาสุวีระชัย ประธานหอการค้าจังหวัดศรีสะเกษ
11. นายชาญ จันทมาศ ทนายความ
12. นางสาวดารินทร์ ร่องพานิชเจริญ ผู้จัดการบริษัทสหวิริยาโอเอ (ศรีสะเกษ)
13. นายคำปิ่น ใจทวงษ์ จัดหางานจังหวัดศรีสะเกษ
14. นายทรวง เกียรติอรุณพันธ์ ผู้จัดการกิจเจริญการเกษตรศรีสะเกษ จำกัด
15. นายทวี บุญอำนาจ ผู้ช่วยอุตสาหกรรมจังหวัดศรีสะเกษ
16. นายทวี มีนต ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ
17. นางทองสุข คำโสภา หัวหน้าชุมชนเมือง เขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ
18. นายทิวา รุ่งแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบางชุมเมือง (นพวงศุภราชบุรีจังหวัด)
19. นายธวัช สุรสมิถุล รองผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ
20. นายธาดา ติงมีจันทวงศ์ ผู้จัดการโรงแรมเกษศิริ และกรรมการเลือกตั้งจังหวัดศรีสะเกษ
21. นายเนนุจพล เปรมปวิศา หัวหน้าฝ่ายแผนงานโครงการ สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ
22. นายเนนุชเยียม เจริญพานิช รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ
23. นายปณิธาน อึ้งชัย เจ้าหน้าที่สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ
24. นายประพันธ์ ดอยไม้ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์นิมิตและทนายความ
25. นายประสพพร พาทย์กุล อดีตสมาชิกสภาจังหวัดศรีสะเกษ กรรมการการเลือกตั้งจังหวัดศรีสะเกษและผู้จัดการโรงเรียนรวมดีวิทยา
26. นางปิติกุล จักขุพันธ์ หัวหน้าฝ่ายแผนงานและงบประมาณ คนจ.ศรีสะเกษ

27. นายพิเชษฐ คำมณี อาจารย์วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ
28. นายเทพาภ คมขำ แรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดศรีสะเกษ
29. นายโพวงศ์ หลีกชัย เกษตรจังหวัดศรีสะเกษ
30. นายมานพ จรัสคำวงนิทย์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดศรีสะเกษ
31. นายระลึก อานี ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ
32. นางรักพันธ์ หุมแสน นักวิชาการพัฒนาชุมชน 5 สนง.พัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ
33. นายอุษณีย์ ทองคำ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอปรางค์กู่
34. นางกำธมา มหาผลเลิศ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 7 สป.จ.ศรีสะเกษ
35. นายวิชัย จันทร์เทพา ผู้อำนวยการโรงเรียนวิทยาทิน
36. นายวิชัย ช่างกันส์เจริญ ประธานสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร จังหวัดศรีสะเกษ
37. นายวิจิต แสงทอง อดีตอธิบดีกรมแรงงาน อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดศรีสะเกษและอดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
38. นายสถิตย์ ชนะชัย ผู้อำนวยการโรงเรียนค่านาคูศึกษา
39. นายสมอง คุณมาก ศึกษาธิการอำเภอสหัสขันธ์
40. นายแพทย์ วาที่ ร.ต.สมคิด สุริยเลิศ นายแพทย์ 8 มอ.มอ.พ.ศรีสะเกษ
41. นายสมบุญ โพธิ์งาม ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีศรีสะเกษ
42. นายสมพงษ์ นิตราธิ รองผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ
43. นายสมภาร กันแดง ขาวนา อบต.หนองคำ อำเภอพยุห์
44. นางสาวลำยอง น้ามิ่ง เจ้าหน้าที่บริหารแรงงาน 7 สนง.สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
45. นายนันทิพร หวังดี ผู้อำนวยการวิทยาลัยพลศึกษาศรีสะเกษ
46. นายสุข มีกุล ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด
47. นายสุทิน บิณฑุคุณ พาณิชย์จังหวัดศรีสะเกษ
48. นายสุเทพ ชื่นทอง ประธานสภาวัฒนธรรม จังหวัดศรีสะเกษ
49. นายสุเทพ ปิงตา ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดศรีสะเกษ
50. นางสาวสุภาวดี สิงห์คำ ครูใหญ่โรงเรียนสัมมาสิกขาสีระขวัญโคก
51. นายแพทย์ไกร เมืองไทย อดีตดาราธรณสุขจังหวัดศรีสะเกษ
52. นางสาวอรุณี ขจรจิตต์ธม นักวิชาการประกันสังคม 7 สำนักงานประกันสังคมจังหวัด
53. นางอวลัย นงษ์ทอง อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านเขื่อนาม

ผนวก 3 : ผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์

เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2541 ณ โรงแรมเกษศิริ จังหวัดศรีสะเกษ

1. พระมหาธีรวัชร สิริภุมโก เจ้าอาวาสวัดมหาพุทธาราม
2. นายอัคร พูลศักดิ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ
3. นายบุญมงคล อึ้งทกุลเกียรติ นายกเทศมนตรีเมืองศรีสะเกษ
4. นายจำนงค์ เกษมธนา ข้าราชการบำนาญ
5. นายประสพพร พาทย์กุล คณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัดศรีสะเกษ
6. นายสุเทพ ชื่นทอง ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ
7. นายประพันธ์ ดอกไม้ หนಾಯความ
8. นางสาวรัตน์ รุ่งพานิชเจริญ ผู้จัดการบริษัททททวิภา โอเอ ศรีสะเกษ จำกัด
9. สถิติจังหวัดศรีสะเกษ
10. นายศรีชัย งามแสง ผู้แทนเกษตรจังหวัดศรีสะเกษ
11. ผู้แทนพาณิชย์จังหวัดศรีสะเกษ
12. นายเพทาย สมร่า แรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดศรีสะเกษ
13. นายธาดา สิมโง้งจันทร์ ผู้จัดการโรงแรมเกษศิริ
14. นางสาวธาวินี กองเพชร ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพ
15. นางสาวสมพร เทศเกตุวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย
16. นางสาวสุนทรี ทองสุทธิ ผู้อำนวยการโรงเรียนวรคุณอุปถัมภ์
17. นายวีระชัย จักรวรรณพร สมาชิกสภาจังหวัดศรีสะเกษ
18. นายปณิธาน อรชัย เจ้าหน้าที่สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ
19. นายวรรณพร คำเพราะ อาจารย์วิทยาด้อยเกษตรและเกษตรในโตโยต้าศรีสะเกษ
20. นายทาสัย หงษ์ทอง อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านเพ็ญนาม
21. นายทิวา รุ่งแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านยางชุมโนนชัย (หน่วยศรราชบุรีรังสรรค์)
22. นายนิโชน อรรถมรส ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนภาค
23. นายสุวิทย์ สุภาพ ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองโน
24. นายอุตร นามาน อาจารย์โรงเรียนบ้านโนนคู่
25. นายบุญช่วย รอดเนียม เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ สปจ.ศรีสะเกษ

ผนวก 4 : ผู้ประสานงานภาคประชาสังคม

ผู้ประสานงานกลาง : ศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ ชื่นพวนชัย

คณะผู้วิจัย	รองศาสตราจารย์วิจิตร วงศ์วงศ์
	นางประติษฐ
	นายจรูณศักดิ์
	นางนิศยา
	นายอุดมพันธ์
	นายทองดี
	นางณณทอง
	นายชัยวัฒน์
	นางพจณีย์
	ปิลาบุตร
	โอชาพร
	อริวาตวุฒิ
	พริษฐ์ประเสริฐ
	ทองนาย
	จิรณวิรัช
	จิรจฉาย
	บุญหวาน

ตารางสถิติเกี่ยวกับจังหวัด

